

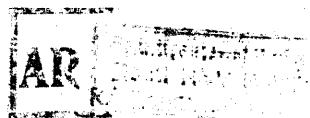

EESTI METS

METSA JA JAHINDUSE KUKIRI

SISU:

Aastavahetusel.
Elavpostidest — *A. Mathiesen.*
Telefonipostide immutamisest mahlasuru (Boucherie)
viisi järgi — *E. Sepik.*
Kodumaal kasvavate puude ja põõsaste seemnelst
talmede kasvatamise võimalusest — *A. Mathiesen.*
Punakas männivaablane — *Aug. Karu.*
Tarbematerjalide lühendamise — *T. Sikk.*
Tugipuude kinnitamisest metsavirnael — *E. R.*
Riigimetsateenijad ja „Eesti Mets“ — *Edg. Vester.*
Veidi statistikat — *Ve-i A.*
Raienorm ja -kava talumetsas — *V. Käng.*
Talumetsamaterjalide müügist ja tehnilistest tingi-
mustest — *V. Mutt.*

1939. 25. JAANUAR NR. 1

XIX AASTAKÄIK

AD

Akadeemilise Metsaseitsi, Eesti Metsateenijate Ühingu, Eesti Metsaühingute
Liidu ja Riigimetsateenijate Keskkogu häälekandja

Tellimise hind kr. 3.50 aastas, kr. 2.— poolaastas, kr. 1.— veerandaastas, üksiknumber 40 senti.

Gladiolid! Gladiolid! Gladiolid!

Kas Teie vajate lillesibulaid? Kui teie neid vajate, peaksite teadma, et meie firma Teile kõige odavamalt kvaliteefkaupa müüb.

Ostke fäna, nüüd müüme Teile kõige paremat kaupa järgmiste hindadega tob. Amsterdam:

1000 tüki eest Gulden		1000 tüki eest Gulden	
Gladiolid, õie pikkus 14 sm ja üle .	30.—	Ranunculid — prantsuse ja pärsia .	8.—
" " " 12 " " " .	20.—	Liliad (Regale, Umbelatum, Tenufo-	
" " " 10 " " " .	15.—	lium, Tigrinum)	45.—
" " " 8 " " " .	10.—	Montbretiad — sortide järele	5.—
Begonid (lihtsad ja kahekords.) 4—6sm	50.—	Oxallis (õnneristikhein)	3.—
" " " " 3—4 " .	30.—	Cloxinior — värvides	70.—
Daliad — uuemad sordid	150.—	Calystegia (rippuv taim)	20.—
Anemonid — uuemad sordid lihtsad			
ja kahekordsed	10.—		

Meile tuntud ostjatele müüme 30 päevase järelmaksuga. Meile mittetuntud ostjatele maksmine kauba kättesaamisel

Ettetaksmisel 10% hinnaalandust

A. Guldemond Lillesibulate kasvatus
HAARLEM - HOLLAND

Metsatööstuse hooajaks

metsateadlase

K. KEERDOJA TOIMETUSEL

ilmunud

1938-39. A. METSAMEHE

KALENDER-

KÄSIRAAMAT

sisaldab metsa-, metsamaterjalide ja saetud materjalide kuupimise ja hindamise tabeleid; metsanduslikke andmeid ja artikleid

HIND KÖIDETULT KR. 2.50

ja E. Metsateenijate Ühingu liikmetele Kr. 1.75

Müük Eesti Metsateenijate Ühingu Keskjuhatuse laos, Tallinn, Falkpargi 4, ja raamatukauplustes

Raamatu hinna tasumisel Eesti Metsateenijate Ühingu posti jooksvale arvele nr. 178 saadetakse raamat tellijale posti kuludeta

**EESTI METSATEENIJATE
ÜHINGU KESKJUHATUS**

EESTI METS

METSANDUSE JA JAHINDUSE KUUKIRI

VÄLJAANDJAD : Akadeemiline Metsaselts. Eesti Metsateenijate Ühing. Eesti Metsaühingute Liit. Riigimetsateenijate Keskkogu.	Peatoimetaja Prof. O. DANIEL. Tartu, Gustav Adolffi t. 70. Vastutav- ja tegevtoimetaja VASSILI MUTT.	TOIMETUSE AADRESS: Tallinn, postkast 97. TOIMETUSE ASUKOHT: Tallinn, Lai tän. 39/41, tel. 464-76. POSTI JOORSEV ARVE NR. 155
---	--	--

XIX aastakäik

25. jaanuaril 1939

Nr. 1

Aastavahefusel

Oma 19-da eluaasta esimesel külastamisel jõuab „Eesti Mets“ oma sõprade juure ajal, kus pühade ja uue aasta pidutsemismeeleolu on taandunud juba kaine argipäeva elu varju. Kuid nagu varem, astub „Eesti Mets“ ka nüüd eesti metsameeste kodudesse siiras veendumuses, et ta ilmumine sinna kaasa toob elava ootamis- ja sõbraliku vastuvõtu-meeleolu, nagu see on endastmõistetav oodatud külalise saabumisel.

Pikaaegne koostöö ühiste aadete teenimisel ning üksteise mõistmine ja hindamine nii andes kui ka saades teevad ülearuseks uuel aastal töö jätkamiseks asumise kõlavate sõnade, laiaade lubaduste ja kõrgele kruvitud lootuste äratamise saatel, kuna tohiks olla küllaldaseks tagatiseks, et ka eeloleva aasta „Eesti Metsa“ tee viib edasi edu ja täienemise tähiseil, senise töö tulemused ja lakkamatu tahe veelgi paremate tagajärgede saavutamiseks.

Mis puutub „Eesti Metsa“ väljaandmisse, siis on muutunud olude tõttu üks ta hooldajaist, Eesti Metsaülemate Ühing, oma tegevuse lõpetanud, kuid selles osas on tema asemele astunud Riigimetsateenijate Keskkogu. Ka „Eesti Metsa“ ellukutsuja ja ta kauaaegse hooldaja, Eesti Metsateenijate Ühingu, saatuse kujunemine ei tohiks mõjutada pidurdavalt „Eesti Metsa“ arengut, sest metsameeste organisatsioonid võivad nii nimeliselt kui ka konstruktsioonilt alluda muutustele, püsima aga jääb eesti metsameeste pere oma vaimsete ja aineliste jõudude tagavarade ja juurekasvuga ja see on võimeline „Eesti Metsa“ nii sisuliselt kui ka aineliselt väärikal tasemel hoidma ja edasi kandma.

Selles veendumuses jätkakem tööd.

Toimetus.

Elavpostidest

Prof. dr. A. Mathiesen

Aastat kolmkümmend tagasi, s. o. enne maailmasõda, olid meil igal pool heinamaad ja karjamaad, kohati isegi põllud, taradega piiratud. Valdavas enamuses esinesid lõhutud hirrepuudest tehud längus puudega tarad, nagu neid kohati Läänemaal ja Saaremaal on veel praegugi näha. See tarade tüüp esineb ka Soomes ja kohati Rootsiski. Mäletan, et kunagi tehti väike arvutus Soome tarade kohta ja leiti, et neist saaks lammutamisel hirrepuude üldpikkuse, mis ulatuks ümber maakeri.

Maailmasõja järele oli igal pool okas- traati külluses ja see mõjus kaasa, et puutarade asemele ilmusid okas- traadiga tarad. Karjamaadel jätkus sageli isegi ühest traadist, harilikult oli aga kaks traati. Materjal oli odav ja tara tegemine kerge. Tsingitud okas- traadi iga tuleks arvata 40—50 aastat. Kah- juks on aga postide iga lühike ja neid tuleb juba kümne aasta pärast vahe- tada. Kuigi puupostide hind maal on väike, on postide vahetus, eriti okas- traadi juures, ikkagi väga tülikas toi- ming. Karjamaade ümbritsemine traat- taraga, on see siis sille traat või okas- traat, osutub harilikult möödapääsma- tult vajaliseks. On loomulik, et on püsti- tatud küsimus, kas ei oleks võimalik selleks soetada püsivaid elavposte, mida ei tarvitseks sageli vahetada. Sel- lega oleks saavutatud suur kokkuhoid nii aja kui ka raha suhtes.

Elavpostide küsimus võeti korduvalt päevakorradele juba 1937. a. ja selle lahenduseks korraldasin 1938. aastal mõ- ningad katsed ja vaatlused, millede tu- lemuste kohta kavatsen siin anda lühi- kese ülevaate, sest olen veendunud, et metsameestel tuleb juba lähemas tu- levikus elavpostideks materjali andmise küsimus ühel või teisel teel lahendada. On küllalt mõeldav, et ka metsamajan- duses vajatakse tarade jaoks poste, mis oleksid püsivad, nii näit. puukoolide ja taimeaedade tarade juures ja karja- teede piiramiseks kohtadel, kus karja- teed läbistavad metsaalsid.

Väiksemate alade piiramisel taraga elavpostid ei osutu ikohaseiks ja tuleb

hoolt kanda, et puust postid oleksid pi- kema eaga, milleks neid sellekohaselt immutada, või võtta tarvitusele teisi konstruktsioone, mis võimaldavad suu- remat vastupidamist mädanemisele. Viimasele soovile vastavalt on hea edu- ga püstitatud telefoniposte ja elektri- juhtmete poste: posti alus on betoonist ja posti ühenduseks betoonalusega on raudrööpad või nurkraud. Sama postide püstitamise viisi oleks võimalik raken- dada ka aiapostide juures, kus nurk- raud võib olla kõigest kahe tolli laiune ja $\frac{1}{4}$ tolli paks, puupost ise immuta- tud, 2×4 tolli läbimõõduga. Säärane post oleks küllalt tugev ja püsiks vähi- malt 25 aastat juhul, kui rauad on kaet- tud roostet ärahoidva värviga.

Maal on aga elavpostide küsimus esi- kohal. Need on niihästi kauni välimu- sega kui ka püsiva eaga. Esimest korda oma elus tutvusin elavpostidega oma isakodus, kus isa püstpuudest õuna- puutara kindlustamiseks pani postideks remmelgaokstest valmistatud vaiad. Need vaiad aga juurdusid ja läksid kasvama. Pärast pügati neid paar korda ja need püsisid niikaua, kui püsis tara, mis hiljem ümberplaneerimise puhul lammutati.

Elavposte võib soetada kas juurdu- vate vaiade või juurdunud noorte puu- de abil. Esimestena sobib pajude ja paplite liikidest suurem osa, kuid mitte kõik, nagu seda sageli raama- tuist võime leida. Juurdunud puude istutamine võib küsimusse tulla pär- nade, sarapuude, pihlakate ja pooppuude juures, see on puude juures, mida on võimalik pügada ja võra teatud piirides sobiva kujuna hoida. Ka pajude ja paplite kasvatamine postideks võib toi- muda juurdunud taimede abil — juhul, kui ei ole küllaldaselt määralt olemas ühtlasi sobiva ilme ja jämedusega vaiu. Postiks vajaliste mõõtudega puu kasvatamine võtab aga 4—8 aastat aega, seega on vaiadest postide tege- mine üldse rohkem praktiliseeritav. Kui aga on ette näha elavpostide järgi va- jadust mitmeks aastaks, siis on küllalt kohane vastavaid poste selleks kasva- tada juba varakult. Postid oma ilmelt,

s. o. ühtlaselt suuruselt ja võralt, ta-
suksid selle vaeva rikkalikult.

Kui võrrelda paljude paplite liike, siis on paplite juures see pahe, et nende juured ulatuvad liig kaugemale, on pinnale lähemal ja kurnavad maad rohkemal määral kui pajude juurekava. Paplid kasvavad aga selle tõttu ka märksa kiiremini kui pajud. Paplite liikidest juurduvad vaiade abil (ja ka pistokstest) kõik pärispaplite ja pal-
samipaplite rühma kuuluvad liigid, halvemini juurduvad hõbepaplid ja ei juurdu haavade rühma kuuluvad liigid, missuguste liikide pistokstest kasvatamine on juba nii raske, et see tege-
likus elus küsimuse alla ei tule.

Pajudest juurduvate pistokstest õige piiratud arvul kõik Rugosae seksiooni kuuluvad liigid (vaata Mathiesen, Dendroloogia 1934, lk. 728, 240), milledest oleks mainida: raeremmelgas, tuhkurpaju, kõrvpaju, silleesia paju ja suureleheline paju. Nende liikidega tehtud pistokste katsed on liig piiratud arvul juurdunud, sageli on juurdumine null. Vaiadest on aga raeremmelgas osaliselt siiski juurdunud, olgu küll, et märksa halvemini kui teised pajude liigid. Raeremmelgat on aga igal pool leida ja sellest postide valmistamine on seega hästi hõlpus, kuid neid poste tuleb suures osas uuendada, sest kõik ei juurdu. Seega ainult häda sunnil, kui muud ei leidu, võib raeremmelgas tulla küsimusse.

Elavpostide kohta võiks püstitada üldise nõudmise, ja see oleks: postide soetamine olgu ilma eriliste kuludeta; vaiadest peab juurdumine olema hästi kindlustatud; juurekava omadused peavad olema kooskõlas naabruses oleva maa kasutamisest sõltuvate nõudmistega; võra olgu hästi pügatav; võra pügamisest saadav materjal olgu säärane, et see majapidamises leiab otstarbekohast kasutamist. Oleks soovitatav, et elavpostid pügatult oleksid küllalt nägusad ning oleksid ühtlasi vahendiks kodukaunistamise nõuete rahuldamises.

Erilist tähelepanu vääriks aga nõudmine, et materjalid, mis võrade pügamisest saadakse, oleksid koduses majapidamises suurema väärtusega. Viimasele nõudele vastavad nii mõnedki

pajude liigid, mille oksad on küllalt painduvad ja vintsked punumistöödeks, sidumiseks ja muudeks ülesanneteks. Elavpostide pügamist tuleb teostada kas iga aasta või iga kahe aasta kohta kord, siis on võra lubatud piirides ja ainult siis oleks võimalik saada punumiseks vastavate omadustega oksa ehk vitsu.

Elavpostid omavad üldiselt ladvas-
tuskäitise puude ilme ning vastavad oma mõõtudel nudipea-puudele, see on tüve kõrgus kuni võrani on 2—2½ m ja puu kõrgus ühes võraga 3—5 m, mis oleneb sellest, kas pügatakse iga aasta või üle aasta.

1938. aastal tehti katseid elavpostidega Raadi dendroloogiaaias, ülikooli õppe- ja katsemetskonnas Järveljal ja Kuusnõmme bioloogiajaama metsas.

Raadi dendroloogiaaia traatvõrguga tara poste, mis püstitati 1924. a., on juba mitme aasta vältel tulnud tuge-
dega varustada. Nüüd oli kavatsus elavpostide katseid siduda ka kasuliku tegevusega, milleks igasse senisesse postide vahesse paigutati üks vai, et pärast juurdumist järgneval aastal või kahe aasta pärast traatvõrk kinnitada nende külge ja vanad postid kõrvaldada. Osa postidest asetati vastu linna kruusaauku, see on vastu lõunapoolset külge, teine osa vastu idakülge, s. o. vastu Raadi mõisa tööliste maid. Vaiade pikkus oli 1,8—1,9 m, millest pealpool maad oli 1,5 m. Traatvõrgu kõrgus oli ka 1,5 m.

Vaatluse objektina võivad esineda postid, mis on vastu linna kruusaa-
ku, kuna aia idaserval asetsevad postid olid liig lähedal kuuse-elavtarale ja näiliselt kuuse juurekava kuivatava mõju tõttu kuivasid rohkem kui kruusaaugu serva läheduses kasvavad vaiad.

Raadi dendroloogiaaia mullastiku kohta oleks mainida, et siin on tege-
mist võrdlemisi kerge savimullaga, mille kihi sügavus on 1,2—1,5 m (ko-
hata 1 m). Savi all on kruus, mille kiht kõrvalt asuva kruusaaugu järgi otsustades on umbes 15 m. Kuival aas-
taajal on seega Raadi dendroloogiaaias tunda niiskuse puudust, eriti osas, mis asetseb vastu kruusaauku. Veel olgu mainitud, et 1938. a. oli eriti suur sa-

demete puudus juunikuus ja juulikuu alguses, see on ajal, mil vaevalt juurdunud vaiad vajasisid kõige rohkem niiskust.

Vastu kruusaauku oli püstitatud 39 vaia, neist oli 9 tk. *Salix viminalis*, 4 tk. *Salix triandra*, 2 tk. *Salix acutifolia*, 10 tk., *Populus alba*, 11 tk. *Populus laurifolia*, 2 tk. *Populus nigra pyramidalis* ja 1 *Populus Simonii*. Vaiade pikkus, nagu eespool mainitud, 1,5 m üle maapinna ja mullas olev osa ca 30 sm. Vaiade läbimõõt oli keskmiselt 4 sm, kõikudes 2½—8 sm vahel.

Kõige paremaid tulemusi andis *Salix viminalis*, mil oli 4 vaia läbimõõduga 2½—3½ sm ja 5 tk. läbimõõduga 4—5 sm. Üheksast vaiast oli kuivanud ainult üks ja ka selle kuivamine oli seotud välisteguritega — nimelt vastu Narva maanteed vanade pärnade varju asetatud 4 vaia olid kõik eranditult kuivanud ja seenetanud, põhjuseks oli näiliselt pärnajuurte kuivatav mõju ning vähemate sademete kinnipidamine pärnade võrde poolt, sest pärnad asetsevad läänepoolses küljes ja suvel nõrgad sademed seega ei pääsnud nendele vaiadele juure. Kõik ülejäänud 8 vitspaju vaia olid kuni tipuni toored ning omasid 5—20 kasvu pikkusega 15—30 sm. Järgmisel kevadel on kasvatus need võrsed poolest saadik tagasi lõigata, et võra muutuks tugevaks. Peab mainima, et vitspaju võib saada kuni 5—6 m kõrgeks, seega vastab nudipea tüve ja puu mõõtudele. Vitspaju 1- ja 2-a. oksad on küllalt sitked lihtsamate punumistööde jaoks ja neid võib kasutada ka puude sidumiseks. Oma pikkade kitsaste lehtede poolest ja pikkade võrsetega omavad vanemad puud veidi palmidele sarnleva ilme ja on küllalt dekoratiivse välisega.

Jämeduse järgi võttes olid kõige parema võraga 3—4 sm läbimõõduga vaiad. See on jämedus, mis võimaldab juba järgmise aasta suve lõpul nende külge traatvõra kinnitamise.

Salix acutifolia — halapaju ehk punane härmpaju — on üldiselt tuntud liigina, mis võib areneda ka kuivadel liivadel, omades eriliselt sügavale tungiva juurekava.

Raadil kahjuks ei olnud võimalik selle liigi vaa saada küllaldaselt määral.

Vastu kruusaauku olevale piirile oli püstitatud vaid kaks härmpajuvaia, neist üks 3 sm läbimõõdus. Sel vaial oli tipuosa kuivanud, kuid ülemises osas oli siiski 5 toorest võrset, keskmise pikkusega à 25 sm. Teine vai oli 5 sm läbimõõdus ja omas 3 võrset, keskmise pikkusega à 40 sm.

Olgu siin mainitud, et *Salix acutifolia* tegin katseid ka isiklikult oma viljapuuaias, kus kõik kuus vaia läksid kasvama. Vaiad olid püstitatud kanadeaia ümbritsemiseks võrguga ja olid seetõttu 2,2 m pikad, millest 1,8—1,9 m üle maapinna. Vaiade läbimõõt oli tüüka osas 3—8 sm.

Halapaju ehk punane härmpaju on hästi sobiv punumistöödeks. Selle liigi vitsad on isegi vintskemad kui harilikul vitspajul. Sügisel varisevad lehed aga märksa varem kui vitspajul, seega sügisel on vitspaju ehk ilusam, kuid kevadel on halapaju ilus oma varakult puhkevate isaurbade poolest.

Salix acutifolia on liik, mida võib soojalt soovitada elavpostideks, kuigi selle liigi vaiade saamine on raskendatud, sest seda liiki leidub vaid vähesel määral — kohati Peipsi kallastel, kohati Tartumaal raudteede ääres ja inimeste eluasemete ligiduses. Metsas see puudub.

Kolmas liik pajusid oli *Salix triandra* — loogapaju. Selle liigi vaiadest oli üks 3½ sm läbimõõduga, omas ladvas osas 7 kasvu, à 50 sm pikad; teine oli 4 sm läbimõõdus, pealmine osa oli kuivanud, kuid alumises osas olid toored võrsed; kolmas vai oli 4 sm jäme ja omas 5 värsket võrset à 25 sm ning neljas oli 6 sm jäme, omades 6 kasvu à 25 sm pikad.

Loogapaju oksad on vähem painduvad kui eelmistel liikidel, kuid neid võib siiski tarvitada punumistöödeks. Kui ruum lubab, siis võib loogapaju pügada kahe aasta tagant ja säärasel korral on loogapaju vitsad kõlvulised ka tünnivitsadeks, muidugi parematel kasvukohtadel.

Loogapaju esineb meil metsikult kasvades, eriti leidub teda jõgede ja ojade ääres. Teda võib eraldada teistest pajudest kestendava pruuni koore järgi. Elavpostideks oleks aga soovitav tarvitusele võtta selle paju kultuurisorte.

Veel oli korraldus katseiks võtta hõbepaju ja remmelga vördjas Salix viridis, mis otstarbeks minu korraldusel puud viinavabriku juures langetati, kuid kahjuks selle liigi vaiad olid paigutatud kõik dendroloogiaaia idapiiril, kus välistegurite tõttu tulemuste kohta on raske võtta seisukohta. Tundub, et seda liiki siiski on raskem vaiast paljundada.

Ka harilik remmelga saamine vaiadeks ei õnnestunud. Peab siin mainima, et meil leiduvad nudipea-pajud on enamuses remmelgad või remmelga vördjad. Rimmelgat on varemalt aastail ja isegi möödunud sajandil rohkesti kasutatud vaiadest paljundamiseks. Võib arvata, et selle liigi levimine meil on seotud kultuuriga.

Rimmelga ja remmelga vördjate oksad ei ole kõlvulised punumistöödeks ja praegusel ajal võib ta elavpostidena küsimuse alla tulla vaid seal, kus teisi pajusid ei ole saadaval, kuna remmelgat aga kohati leidub majade ja teede ääres, peamiselt nudipeapuudena.

Paplite kohta võib mainida, et nende oksad, nagu seda korduvad katsed laboratooriumis on näidanud, auravad märksa kiiremini vett kui pajud. Ka lehtede kaudu aurab pappel rohkem vett kui paju ning seda tuleb arvestada kasvukohtade jälgimisel, see on: kuivadel kasvukohtadel ei ole paplite elavpostid küllalt otstarbekohased ja pooled neist ei lähe kasvama, kui need jätta saatuse hoole ja mitte valada, nagu seda katseks Raadil tehti.

Hõbepapleid oli 10 vaia, nendest oli kuivanud 5 vaia, milledest kaaks asus aga pärnade kuivatava mõju ringkonnas.

Kasvamaläinud vaiadest oli 4 vaial ladvaosa kuivanud ja ainult üks oli kogu ulatuses terve. Seega olid tulemused hõbepapliga väga puudulikud, missugune asjaolu oli ka ette teada, sest pistokstest paljundamine selle liigi juures on juba raskustega seotud.

Loorberpaplavaiade arv oli 11, neist oli kuivanud 3 tk. (üks pärnade all); täieliselt terveks oli jäänud 6 vaia, kuna 2 vaial oli pealmine osa kuivanud.

Püramiidpaplit oli 2, mõlemad olid terved; üks oli 6 sm läbimõõdus ja omas 15 võrset à 25 sm pikad, teine oli 3½ sm läbimõõdus ja omas 10 kasvu à 20 sm pikad.

Simoni pappel oli kahjuks esindatud ainult ühe eksemplarina ja sel oli pealmine osa kuivanud.

Dendroloogiaaia idapiiril olevatest vaiadest olid parimini säilinud Salix viminalis, Salix acutifolia ja Populus laurifolia.

Vaatlusi tehti ka Kuusnõmmel Nigukopli heinamaa-aia postideks. Vaiad lõigati samal heinamaal või puisniidul asuvatelt puudelt 4. aprillil 1938. Pärast lõikust asetati vaiad tüveotsaga vette ja 12. aprillil istutati need välja. Muldkonna olud istutamiskohal olid: pealmine kord 10—13 sm musta huumusmulda, siis umbes niisama palju liiva ja all savi, milles leiduvad üksikud raudkivid ja paekivid. Nigukoppel asetseb mereäärses madalikus. Sügisel hilja (nov.-kuus) tehtud vaatluste järgi olid vaiadest läinud kasvama järgmised:

Nr.	P a j u l i i k	Vaia läbimõõt sm	Vaia pikk. meetreis	Kasvude arv	Kasvude kesk. pikkus sm
1	Salix fragilis . . .	4	1,8	30	25
2	(remmelgas)	6	1,6	21	35
3	"	7	1,6	10	20
4	"	10	1,2	40	30
5	"	4	1,4	23	30
6	"	5	1,5	10	20
7	"	4	1,3	30	35
8	"	6	1,7	25	25
9	"	10	1,4	25	30
10	"	3	1,0	5	40
11	Salix pentandra . .	3	1,6	5	20
12	(raudpaju)	3	1,5	4	20
13	"	4	1,6	14	30
14	"	3	1,7	5	20
15	Salix nigricans . .	5	1,8	20	35
16	(mustjas paju) . . .	5	1,7	17	30
17	"	5	1,7	15	25
18	"	4	1,6	11	30
19	Salix Caprea	4	1,5	1	20
20	(raeremmelgas) . .	5	1,7	7	30
21	Mustjaspaju vördjas	6	1,4	5	40
22	"	5	1,5	4	30

Rimmelgavaiad läksid kõik kasvama. Raeremmelgal kuivas kolmest üks ära. Mustjal pajul läksid kasvama vaid mõned üksikud vaiad. Ülaltoodud arvudest nähtub, et vaia pikkus on ka mõduandev võra arenemisel; mida lühem on vai, seda paremini on võra arenenud.

Õppe- ja katsemetskonnas olid vaatluse all peamiselt remmelgas ja looga-

paju, kusjuures esimene oli raiutud metsas, kuna teine oli raiutud Peipsi ääres.

Vaiad valmistati märtsi lõpul ja hoiti kuni istutamiseni jahedas ruumis otsapidi liivas. Väljaistutamine toimus 15. mail 1938. Peale ülalnimetatud kahe liigi olid vaatluse all ka üksikud vitspajuvaiad.

Osa vaatlusi tehti Haavametsas, osa Järveljal.

Haavametsa vahtkonnas istutati vaiad metsavahi karjamaale, kus mulla läbilõige oli järgmine: pealmine kiht kuni 20 sm huumusekord liivaga segatult, siis edasi niisama paks kiht liiva, vähese saviseguga, ja 40 sm alates kruus. Novembrikuus oli vaiade seisukord:

Nr.	P a j u l i i k	Vaia pikkus m	Läbimõõt sm	Kasvude arv	Kasvude keskne pikk. sm
1	Salix triandra . . . . . (vaia tipp 15 sm ulatuses kuivanud)	1,4	3,5	15	15
2	Salix triandra	1,5	4,0	11	30
3	Salix Caprea	1,8	11,5	19	10
4	Salix Caprea	1,4	4,0	kuivanud, ei läinud kasvama	
5	Salix Caprea	1,8	10,0	7	10
6	Salix triandra	1,4	4,0	13	10
7	Salix Caprea	1,8	7,5	9	10
8	Salix triandra	1,6	5,5	6	60
9	Salix triandra	1,3	5,5	21	35
10	Salix triandra	1,0	3,5	10	30

Kõikidel loogapajudel olid võrsed kariloomade poolt kärbitud. Raeremmel-

1. Salix viminalis H = 1,7 m D = 3,0 sm. Vaia ladvaosa kuivanud, pinnase lähedal kolm võrset.
2. Salix triandra H = 1,4 m D = 7 sm. Kuivanud, maa lähedal üksikud võrsed.
3. Salix Caprea H = 1,4 m D = 9 sm. Tugevasti seenetanud, mädaneb.
4. Salix Caprea H = 1,4 m D = 15 sm. Seenetanud, mädaneb.
5. Salix triandra H = 1,4 m D = 11 sm. Kolm võrset, keskm. pikkus 15 sm. Vaia ladvaosa kuivamas.
6. Salix triandra H = 1,6 m D = 6,5 sm. 9 võrset — 30—80 sm pikad.
7. Salix Caprea H = 1,4 m D = 7,0 sm. 9 võrset, keskm. pikkus 7 sm. Vai on seenetanud.
8. Salix triandra H = 1,4 m D = 4,5 sm. Üksikud võrsed, kuid kidurad.
9. Salix Caprea. Mädaneb.

Siit nähtub, et porises mullas on elavpostide soetamine pajudest ebaõnnestunud.

Elavpostide soetamisel vaiade istutamise teel tuleb arvestada veel järgmisi asjaolusid: vai peab mullas asuma küllalt kindlalt, vähimalt 30 sm sügavuses, et tuul seda ei kõigutaks ja loomad seda ümber ei liikkaks; vaia lähim ümbrus peab olema kinni sõtkutatud, et niiskust paremini juure

gate vaiadel oli aga seenetust, neist oli ainult üks ilma seenetuseta. Selle (nr. 3) terve raeremmelga väljakaevamisel selgus, et see oli siiski juurdunud. Kogu juurekava koosnes 26 juurest, millede keskmine pikkus oli 6 sm. Kõik juured olid rohkete narmasjuuretega.

Haavametsas toimepandud vaatlused näitavad, et tugevamad vaiad omavad parema juurdumise võimaluse raeremmelga ja loogapaju juures. Võib küll arvata, et siin on ka piir. Teatud jämedusest peale tohiks küll oletada tagasiminekut. Mõõduandvaks peaks siin olema läbimõõdu juurekasv, s. o. aastastüüde suurus ning koore paksus. Mida elujõulisem oks, seda rohkem jõudu peaks peituma magavates pungades. Vaa pikkus aga on mõõduandev vee edasisuhtimises — mida lühem vai, seda kergemini toimub vee edasisuhtimine.

Järvelja vahtkonnas istutati vaiad metsaülesma karjamaale. Tegemist oli võrdlemisi külma põhjaga porimullase pinnasega. Niiskust oli rohkem kui Haavametsas ja Raadil, tulemusi aga märksa vähem. Võib arvata, et külma mulla ja vee madala temperatuuri tõttu vaiadel oli kasvamiseks siiski veepuudus. Selles osas on kavatsus katseid ja vaatlusi veel kord jätkata. Järvelja vaiade ülevaatus novembrikuus andis järgmisi tulemusi:

pääseb; juured arenevad mitte tüve alumises osas, vaid maapinna läheduses, umbes 15—20 sm sügavuses; sel kohal ei tohi koort närustada, mis kergesti juhtub, kui vai tambitakse mulda vastavat auku tegemata; paksu koorega puudel osaline korba kõrvaldamine tohiks aga juurekava arenemisele selles osas olla kasulik; enne juurte arenemist toimub vee edasiandmine mitte läbi koore, vaid peamiselt alumisi-

se lõike kaudu, selleks peaks lõikepind selles osas olema sobiv vee vastuvõtmi-seks, s. o. mitte nürustatud, suurema libamisi tehtud lõikepinnaga; külma põhjaga muldade juures tuleb näiliselt teha koore osalist kõrvaldamist ka pin-nase läheduses, sest tõenäoliselt vee kättesaamine alumise lõikepinna kaudu on neil juhtudel raskendatud.

Elavpostide jaoks on raske saada küllaldasel määral vitspaju ja halapaju jämedamaid oksid vaiade jaoks. Kuna need pajud aga on kõige sobivamad elavpostideks, siis on küllalt põhjust siin esineda sooviga, et nende pajude kasvatamisega tuleks igal soodsal ju-hul teha rohkem tegemist.

Telefonipostide immutamisesest mahlasuru (Boucherie) viisi järgi

Prof. dr. E. Lepik,

Tartu ülikooli taimehaiguste katsejaama juhataja

Asjatundlikult toimetatud puidu im-mutamine võimaldab suurt majandus-likku kokkuvõidu raudteeliiprite, tele-fonipostide, sillapalkide ja teiste vä-lisehituste alal, kuna immutuse abil on võimalik puidu vastupidavust mä-danemisele ja postide kestvusiga mit-mekordseks tõsta. Nii on keskmine te-

Immutuskulud kaetakse isegi siis juba, kui postid ka ainult 2—3 aastat kauem vastu peavad. Puidu immutamine see-pärast on juba ammu leidnud suurt tähelepanu ja praktilist rakendamist. Pikema aja kestes enam-vähem täius-likkuseni arenenud immutusviisid ja -vahendid tõrjuvad välja immutamata puidu tarvitamise.

Eestis on puidu immutuste teostami-seks võrdlemisi soodus olukord, kuna me omame omamaa odavad immutus-vahendid põlevkivist saadavate immu-tusõlide näol. Seetõttu peaksime tar-vitama kodumaa immutusõlised puidu immutamiseks igal pool, kus neid ka-sutada saab. Kahjuks aga ei saa praeguste immutusviiside juures õlised tar-vitada niiske ja sinistunud materjali immutamiseks ega kuusepostide ja -pakkude juures, sest õlised pole või-malik sisendada praeguste immutusvii-side juures niiskesse ega sinimädani-kust juba tabatud puitu. Kuusepuit sobib oma ehituselt immutuseks ainult toorelt, ja õlid ega soolad ei tungi siin küllaldaselt kuivanud puitu.

Mahlasuru immutusseadeldis Viesates, Lätimaal. Tagaplaanil näha immutustoru paagiga

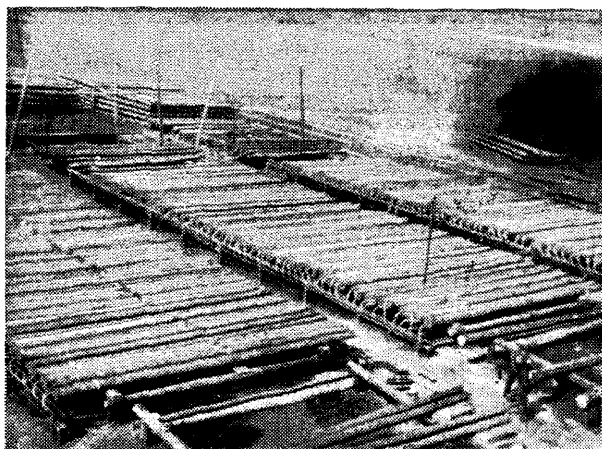
telefonipostide iga meil Posti-telegraafi-telefoni Talituse statistika järgi män-nipuust postide juures keskmiselt 6—8 aastat, kuusepuust postide juures 4—6 aastat. Välismaa statistika kohaselt on aga võimalik postide keskmiselt iga tõsta immutamise abil kuni 33 aastani.

Mahlasuru immutusviisi paremused.

Välismaail on telefonipostide immu-tusel kõige enam poolehoidu leidnud Boucherie mahlasuru immutusviis, ku-na see viis omab teiste viisidega võr-reldes hulga tegelikke paremusi. See viis ei nõua nii suuri ega kulukaid im-mutuasutusi kui vaakuumi põhimõttel immutamine. Võrreldes vaakuumisea-

deldisega on Boucherie seadeldis nii lihtne, et seda võib ühest kohast teise transportida ja parajasti samasse metsa üles seada, kus toimub metsa raiumine telefonipostideks. Seega jääb ära postide vedu immutusasutusse ja sealt koha peale, kus poste tarvitatakse.

ki niivõrd piiratud, et sel ei ole suurt tähtsust. Lätis ins. Diterichs'i kogemuste järgi polevat vigastustel tegelikult suurt tähtsust ja Läti posti- ja telegraafivalitsus tarvitab sama eduga ka vähemate vigastustega materjali.

Vaade immutusseadeldisele: postid on asetatud ridastikku pukkidele, otsad on ühendatud torustikuga

Edasi saab selle viisi juures immutada ka kuuseposte, mis vaakuumiviisi juures ei ole võimalik, ja lõpuks ei saa Boucherie viisi juures immutatust takistada sinimädanik.

Peale teiste maade on mahlasuru viis suurt poolehoidu leidnud ka meie naaberriigis Lätis, mida näitavad järgmised andmed:

Läti posti- ja telegraafivalitsuse poolt Boucherie viisi järgi immutatud telefonipostide arv:

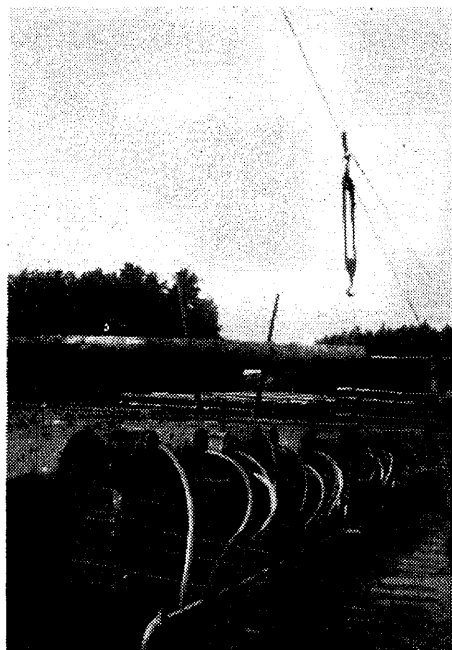
1935. a.	1936. a.	1937. a.	1938. a.
2.000 p.	6.000 p.	25.000 p.	45.000 p.

Ülemainsener Diterichs'i seletuse järgi immutuskulud kaetakse juba siis täieliselt, kui immutatud postid ka ainult kaks aastat kauem vastu peavad. Tegelikult aga immutatud postide kestus pikeneb umbes 20 aastat, seega on immutusest saadav majanduslik kokkuhoid väga tunduvalt. Lätis toimub neil kaalutlustel üleminek vaakuumi viisilt Boucherie viisi juure. Praegu töötab seal juba üle 20 mahlasuru immutusseadeldise.

Boucherie viisi juures teatava piirni takistavad immutusvahendi puitu tungimist mitmesugused tüve vigastused. Tegelikult on vigastuste arv siis-

Mahlasuru immutusviis.

Mahlasuru viisi järgi veetakse toored palgid kohe pärast raiumist metsas immutusseadeldise juure kokku. Kui raiumine sünnib talvel, siis tuleb pal-

Immutustorustik

gid kevadeks enne ilmade soojenemist kohale vedada. Kui raiumine toimub aga suvel või sügisel, tuleb palgid kohe või vähimalt järgnevat päevadel immutusele võtta. Immutamine võib toimuda varakevadest kogu suvi läbi kuni hilissügiseni, s. o. kuni külmade tulekuni.

Toored, koorimata palgid asetatakse vastavatele pukkidele, mõlemast otsast saetakse rattad, et kõrvaldada juba kuivamahakanud palgi otsi, ja mõlemad otsad ühendatakse kohe immutustorustikuga (pilt). Palgi keskelt kõrvaldatakse umbes paarikümne sentimeetri laiuselt ümberringi koor, et sealt võiksid väljuda puu mahlad.

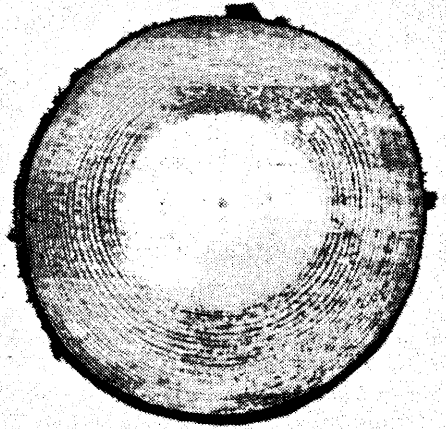
Torustiku kaudu tungib immutuslahus tugeva rõhu all puu juhtkimpude kaudu mõlemast otsast palgi keskele, kus see kooritud palgi otsast välja tilgub. Seega immutusvedelik juhitakse loomulike puu mahlade käikude kaudu kogu maltspuitu.

Varem tarvitati mahlasuru immutuseks vasesulfaati. Vasesulfaadiga immutatud postide iga on aga mitmesuguse pinnase järele väga erinev. Kohati tõuseb vasesulfaadiga immutatud postide iga 25—30 aastani, kohati aga kõigest kuni 10 aastani. Eriti kahjulik on vasesulfaadiga immutatud postidele lubjarikas pinnastik. Uuemal ajal on seetõttu vasesulfaat kõrvale jäetud ja selle asemel tarvitatakse Wolmani sooli (Thanalith), millega immutatud postide keskmist iga välismaa andmeil peetakse üle 30 aasta. Šveitsis aga, kus lubjane pinnas peaaegu puudub, immutatakse veel tänini vasesulfaadiga rahuldavate tagajärgedega.

Mahlasuru immutusseadeldis.

Eelmainitud immutusviisi järgi töötamiseks on tarviline järgmine seadeldis:

1. 10—12 meetri kõrgusel asetsev paak immutuslahuga. Immutuslahuse ülespumpamiseks on tarviline vähemaltüübiline mootori jõul töötav pump.

Immutatud post läbilõikes. Soolad on tunginud puu malleksasse

2. Torustik, mille abil juhitakse immutuslahus paagist immutatavate postideni. Torustik vastavate liitmisseadeldiste abil ühendatakse immutatavate postidega nii, et immutuslahus tungib sisse korraga nii tüve kui ka ladva otsast. Torustik, mil on 200 liitmisseadeldist, võib seega korraga 100 postiga töötada ning aastas kuni 4000 posti immutada.

3. Vastav blokiseadeldis, mille abil võib kergesti poste ühest kohast teise tõsta.

Kogu seadeldis tuleks maksma umbes 4000—5000 krooni. (Lätis, kus neid seadeldisi töötab juba üle 20, maksab üks seadeldis 5000—6000 latti.)

Töötamine on niivõrd lihtne, et see ei nõua erilisi oskustöölisi, vaid ainult üht kümnikku-järelevaatajat.

Kodumaal kasvavate puude ja põõsaste seemneist taimede kasvatamise võimalusist

A. Michelson

Möödunud aastal avaldasin külvi tagajärgedest „Eesti Metsas“ nr. nr. 3, 4, 10 ja 11 „Katsete tulemusi...“, mis

saadi esimesel külviaastal. Hiljem jätkati vaatlusi Avinurmes külvatud seemneist tärganud taimede kohta

1937. ja 1938. a. suve jooksul. Alamaal toodud andmed oleksid seega „Eesti Metsas“ 1937. a. nr. 3 tabel VII ja VIII, ning nr. 10 tabel VII ja VIII järg, mis toob nii mõnegi muudatuse taimede seisus, võrreldes idanemise aastaga.

Nagu siis oletati, et tagajärjed ei ole lõplikud ja võivad muutuda teise ja võib-olla ka kolmanda kasvuaasta jooksul, nii sündiski tegelikult. Uusi taimi tärkas teisel aastal rohkesti ja isegi kolmandal aastal oli luuviljalisel (*Cotoneaster*) märgata uute taimede tärkamist. Tabelist on välja jäetud kõik need puuliigid, kus idandeid ei tärganud ka teisel ja kolmandal aastal.

Tabelist näeme, et 1936. a. 15. IX, s. o. idanemise esimesel aastal, ei olnud taimi tärganud 5 puuliigil. Need taimed tärkasid teisel aastal. Siia kuulusid *Acer neglectum*, *Amelanchier vulgaris*, *Cotoneaster lucida*, *Fraxinus excelsior pendula* ja *Lonicera coerulea-altaica*.

Osa tärganud taimedest suri teise või kolmanda aasta jooksul välistingimuste mõjul. Üldse võib tähele panna teatavat perioodsust idandite arvus suurema osa puuliikide juures: pärast külvi mõni aeg idandeid ei ole, siis tärkavad üksikud taimed, uusi tuleb ikka juure, sageli veel teisel aastal, ja nende arv tõuseb maksimumini, sellele järgneb nõrgemate taimede väljasuremine, taimede arv nüüd kahaneb ja sageli langeb jälle nullini. Meie kliima ja mullastiku oludega kohanevad puuliikidel on see võnkumise amplituud väiksem, nõrgematel ja õrnematel

Tabelis toodud kolmest puuliigist (*Picea alba*, *Lonicera coerulea-altaica* ja *Robinia pseudoacacia*) ei jäänud kolmandal aastal ühtki elus taimet. Surma peamiseks põhjuseks oli kahel esimesel aastal kevadine mulla kohutus ja viimasel — talvine külm. Esimesel aastal tärkas kaks akaatsiat. Need surid järgmisel talvel. 1937. a. tärkas üks uus taim, suri aga järgmisel talvel külmasurma. Need kolm oleksid käesolevas tabelis kõige õrnamad. Teised taimed jäid ellu, kuigi mõni nende hulgast suri.

Võrreldes käesolevat tabelit 1936. a. külvatud taimede tabeliga leiame, et 17 juul taimi üldse ei saadud. Nende kasvatamise võimalused jäävad toodud katseis lahtriseks.

Tabeli viimses lahtris leiame taimede maksimaalsed pikkused sentimeetris pärast kolmandat vegetatsiooniaastat. Neist järjekorra nr. 10 all toodud õunapuud olid silmatud 1937. a. augustikuu algul.

Külvatud seemneist 11 okas- ja lehtpuu liiki üldse ei idanenud. Seitsmel juhul idanesid seemned alles teisel aastal, need on järjekorra nr. nr. 2, 4, 6, 7, 8, 9, 12. Tabelis viimsena esinev harilik tamm külvati 2. IX 1936.

Teises tabelis on veel selgemini märgata taimede arvu võnkumise perioodsust. Vara tärkavad taimed jõuavad arvuliselt kulmineerida esimesel aastal (järjek. nr. nr. 1, 5, 13), hilisema tärkamisega puuliigid kulmineerivad teisel aastal, enamasti juunis. Alltoodud tabel selgitab taimede arvu kulmineerimist.

Tabel III.

Taimede arvu kulmineerimine pärast külvi.

	Külvamise aastal (1936)	Järgmisel aastal pärast külvi (1937)				Märkmed
		mais	juunis	juulis	augustis	
Tabel I järgi	6	2	4	1	0	Arvestatud ei ole harilikku tamme kui hiljem külvatut
„ II „	3	4	5	1	1	
Kokku	9	6	9	2	1	

suurem. Selle võnkumise amplituudi järgi võime otsustada, kuivõrd puuliigid on sobivad meie oludes kasvatamiseks.

Tabel II viimses lahtris on toodud taimede maksimaalsed pikkused. Eriti suuri kõikumisi ühe liigi taimede pikkuses märgata ei olnud, siiski võeti

mõõtmisele kõige pikemad. Lehtpuud on pikkuse kasvus okaspuudest ees. Noorelt kasvavad eriti jõudsasti *Fraxinus pubescens*, *Physocarpus opulifolius*, *Pirus malus*, *Prunus cerasus*, *Acer ginnala*, *Acer negundo* ja roni-taimedest *Clematis*. Väga aeglaselt kasvavad kõik okaspuud, *Acer neglectum*, *Evonymus europaea* ja *Fraxinus excelsior pendula*.

Huvitav on märkida, et teises tabelis viimsena toodud harilikku tamme tõrud korjati 28. augustil 1936. a. Iisaku pargist. Kuna meil tammetõrud varisevad harilikult oktoobris pärast öökülmi, siis kahtlesin ma korjamisel, et neist taimi võiks saada. Tõrud olid ka aluse (*cupula*) küljes kinni, millest võiks järeldada, et nad ei olnud küllalt küpsed. Tõrud idanesid vastu ootust hästi ja taimi sai 80%. See on tammega järjekordne kurioosum. Esimene kurioosum oli punase tammega. Minu poolt Laatre pargist 3. X 33. a. korjatud tõrud ei idanenud üldse, kuna dr. G. Vilbaste poolt 4 aastat hiljem korjatud punase tammehõrud Kärstna pargist idanesid 100%. (Eesti Loodus nr. 2, G. Vilbaste. Punase tammehõrude idanemisvõimest.) Säärestel juhtudel on järelduste tegemine väga riskantne ja tõendab veel kord, et isegi ühe puuliigi seemnete idanemisvõime on eri aastail väga muutlik.

Vastavalt muutub teise ja kolmanda kasvuaasta andmetega 1937. a. „Eesti Metsa“ nr. 11 lk. 361 toodud tabel, kus *Amelanchier* „lootuseta“ rubriigist tuleks ümber paigutada „juhusliku“ alla ja *Fraxinus excelsior pendula* koguni „hea“ alla, samuti tuleks *Cotoneaster lucida* ja *Crataegus monogyna* asetada „rahuldavate“ liiki, *Evonymus* „hea“ ja *Prunus cerasus* „rahuldava“ hulka.

Esimesest ja teisest tabelist näeme, et osa tärgranud taimi ei muutu arvuiliselt, s. o. tärgranud taimedel ei ole kadu, kuna suuremal osal on tegemist vähema või suurema kaoga. Seega idanemise protsent üksi ei määra ära taimede saamise võimalust, vaid tuleb arvestada ka iga puuliigi idandite kadu.

Kao suhtes võiks tabelis toodud puuliigid rühmitada järgmiselt:

I. Väga õrnad (kadu 100%).

1. *Picea alba*.
2. *Lonicera coerulea-altaica*.
3. *Robinia pseudoacacia*.

II. Õrnad (kadu 50—100%).

1. *Thuja occidentalis*.

III. Vastupidavad (kadu 20—50%).

1. *Acer ginnala*.
2. *Crataegus monogyna*.
3. *Evonymus europaea*.
4. *Syringa vulgaris*.

IV. Tugevad (kadu 10—20%).

1. *Acer negundo*.
2. *Clematis tangutica*.
3. *Ligustrum vulgare*.
4. *Physocarpus opulifolius*.
5. *Viburnum lantana*.
6. *Quercus pedunculata*.

V. Väga tugevad (kadu alla 10%).

1. *Acer neglectum*.
2. *Amelanchier vulgaris*.
3. *Chaenomeles Maulei*.
4. *Cotoneaster lucida*.
5. *Cotoneaster vulgaris*.
6. *Fraxinus excelsior pendula*.
7. *Fraxinus pubescens*.
8. *Pirus malus*.
9. *Prunus cerasus*.
10. *Spiraea hypericifolia*.

Punakas männivaablane

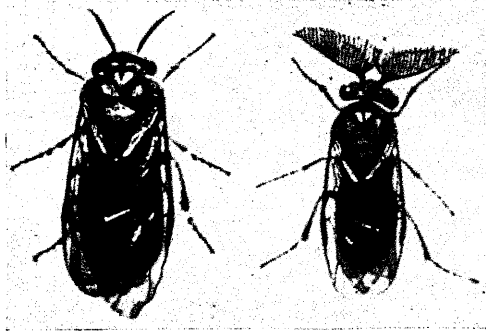
Lophyrus rufus Rtz. (*L. sertifer* Geoffr.)

Aug. Karu

1938. a. juunikuu lõpul saabus Riigimetsade Talitusele mitmest metskon-nast teateid männivaablase ebarõovi-

kute kahjustusist männipuistuis. Hil-jem selgus, et on tegemist laiaulatulis-ku ja väga tugevakujulise rüüstega,

mis vastandina tavalisile männivaablase esinemisnähtusile ei piirdunud ainult kultuuride ja hõredamate päikesepaisteliste metsaservadega, vaid oli levinud igas vanuseklassis, erineva täiusega ja mitmesuguseil pinnasel asuvas puistuis. Rüüste üldlevimisala haaras peamiselt Põhja- ja osalt ka Lääne-Eesti metsi, kuna mujal olid võrdlemisi väikeselalised kahjustused, nagu Orava metskonnas ca 10 ha ja Võru metsk. ainult üksikutel puudel noorte männipuistute servadel.

Männivaablased (*Hess-Becki* järgi). Vasakul emane, paremal isane; umbes 3 korda suurendatud.

Ebaröövikute järgi määratult oli rüüste tekitajaks igal pool punakas männivaablane — *Lophyrus rufus* Rtzb.

Punakas männivaablane on väga laialdase üldlevikuga, esinedes kliimaliselt väga erinevail aladel, nagu Skandinaavias, Venemaal, Kesk-Euroopas, Inglismaal, Hispaanias.

Kirjanduse andmeil on punakas männivaablane varemil ajal silmapaistvalt kahjustanud:

1833 — Wolkersdorffis, Viini lähedal.

1861 — Bensbergi ümbruses, Saksamaal. Selle kohta märgib dr. Wilh. Vonhausen, et ebaröövikud kahjustasid mände igas vanuses, kuid sõid ainult eelmiste aastakasvude okkaid ja närised vahetevahel, nagu harilik männivaablane (*L. pini*), koort kuni mähini. Siin-seal võis leida ka üksikuid ebaröövikuid noortel kasvudel, kust nad aga kohe lahkusid, ilma et nad oleksid neid söönud.

1860 ja 1862 — Aschaffenburgis ja Spessartis, 12-a. männinoorendikus.

1878 — Braunschweigis.

1881 ja 1893 — Riesengebirges, kahjustades mäemändi (*Pinus silv. f. pumilio*). A. Nehringi järgi kannatanud eriti 1893. a. tähelepanuväärivad osad sealseist mäemännipuistust sedavõrd raskesti punaka männivaablase ebaröövikute söömise läbi, et nad surid.

1892 — Daanimaal.

1903 — Šveitsis.

1907, 1911, 1913 — Norras.

1914, 1918 — Hollandis.

1918, 1919, 1922, 1929 — Hispaanias.

1919 — Inglismaal.

1919 — Heidelbergis.

1921/22 — Leedus.

1921/22 — Eestis, Ülemistel.

1925 — Poolas.

1925/27 — Ukrainas.

1926 — Kaukaasias.

1928 — Austrias, kahjustades siberi seedrit (*Pinus cembra*).

1931/32 — Lõuna-Kärntenis, Austrias.

Meie möödunudsuvisel punaka männivaablase rüüste tugevusest saame selgema pildi, kui võrdleme seda mõne välismaise uuritud rüüstega, hinnates tugevamaks rüüset, kus teatud pinnaühiku kohta tuleb rohkem kahjureid.

Punaka männivaablase rüüstealadel Austria Kärntenis 1931. ja 1932. a. saadi kookoneid (tuppe kujutud ebaröövikuid) 1 m² kohta 100—120 t. Hariliku männivaablase rüüstealal Kagu-Soomes Käkisalme linna lähedal saadi 1929. a. sügisel kookoneid 1 m² kohta 76 tk., mille kohta oli öeldud, et kookoneid oli rikkalikult. Meil saadi Kloostri metskonna Klooga vahtkonnas 1 m²-lt 240—1400 kookonit. Seega oli meie möödunudsuvisel punaka männivaablase rüüste kohati mitu korda tugevam kui ülalmainitud välismaised uuritud ja tugevaiks nimetatud rüüsted.

Punaka männivaablase kirjeldus ja bioloogia.

Isase punaka männivaablase tiibade sirulaius on 16—18 mm. Keha on ülalt

läikivmust, alt punakas; tundlad kammitaolised.

Emase tiibade sirulaius on 19—20 mm. Keha on värvuselt punakaskollane, üksikute mustade laigukestega rinna- ja tundlad on lihtsad, harjasetaolised. Jalad on mõlemal kollased.

Männivaablaste ebaröövikuile on iseloomustav nende jalgade arv. Kõigi männivaablaste (perek. *Lophyrus*) liikide ebaröövikud evivad kolm paari rinna- ja kaheksa paari kõhujalgu, kuna neile väga sarnlevad liblikate röövikud evivad peale kolme paari rinnajalgade ainult viis kuni kaks paari kõhujalgu. Pealeselle on männivaablaste ebaröövikuil ainult üks silm ühe pea poole kohta, kuid liblikate röövikuil on neid 4—6.

Punaka männivaablase ebarööviku erinevus temale väga lähedasest ja küllalt sageli esinevast hariliku männivaablase (*Lophyrus pini* L.) ebaröövikust seisab värvuses. Punaka männivaablase ebarööviku pea ja ta kõik suised ja rinnajalad on kõigi söömaastmete juures läikivmustad, samuti ka kogu kehal olevad okkakesed. Keha põhivärvus on hallikas-roheline. Kitsad read tumehalle pigmendilaike seljal ja suured tumedad pigmendilaigud suurteil küljetüügastel moodustavad nn. pikitriibud. Hariliku männivaablase ebaröövik on pruuni peaga ja rinnajalgadega; keha on põhivärvuselt ehk natuke hallerem, lõpul tumedam.

Munemine.

Vastandinateistele männivaablaste liikidele on punaka männivaablase lennuaeg ning munemine sügisel, septembri lõpul ja oktoobris (kirjanduse andmeil), kuid 1938. a. suvel oli munemine Orava metskonnas lõppenud juba 20. augustiks, Põhja-Eestis, Kloostri metskonnas, ca 2 nädalat hiljem *).

*) Selles osas on ebatäpsus ka „Metsamehe kalender-käsiraamatus“ 1938, kus 64.—65. lk. toodud „Metsakahjur-putukate kalendris“ on antud *Lophyrus rufus* lennu- ja munemisaajana mai ja juuni.

Munad asetatakse ridastikku okkaserva ema poolt valmistatud lõhedesse 1,5—2,0 mm vahedega. Munetakse ainult okka ühte serva (erandeid on väga harva) ja munad on nii sügavalt okkasse vajutatud, et väliselt, ka luubiga, on nähtavad ainult reaviisi asetsevad kollakad laigukesed, mis ilmnevad varsti pärast munemist okkaserva mõlemal poolel. Ühte okkasse munetakse kuni 18 muna, tavaliselt aga 7—10. Ühe virve okkaile munetakse 70—110 muna ja tavaliselt ainult ühe ema poolt.

Ema muneb kõik munad järjepanuna. Ilmub munemise ajal jahe ilm, siis katkestab ema munemise ja jääb virvele istuma. Ta jätkab munemist, kui õhusoojus on saavutanud soovitava kõrguse. Ka pärast munemist jääb ema enamail juhtumeil virvele istuma ning hukkubki tavaliselt sealsamas.

Iseloomulik on männivaablasele nähtus, et ka sugutamata jäänud emad munevad, kuid neist arvatakse arenevat ainult isaseid, nagu kletiivaliste hulka kuuluvail mesilasilgi.

Ebaröövikute arenemine.

Ebaröövikud moodustavad väljapaistvaima astme männivaablaste arengust ja eeskätt kahjuliku söömisega männiokkail, mis hulgipaljuse korral kunevad rüüsteiks.

Sügisel munetud munades algab embrüonaalne areng kevadesoojusega. Munad tursuvad ja saavad nähtavaks okkaservas läbi lõhe. Umbes kolm nädalat enne koorumist — mai algul või keskel, vastavalt ilmastikule — näib muna koht musta terana. 3—4 päeva enne munast koorumist võib väga selgesti märgata loote suiste liigutamist. Mai keskel või lõpul koorub munast 4 mm pikkune ebaröövikuke, kes tuleb läbi lõhe välja ja hakkab kohe sööma. See toimub enamikul keskpäeval. Munast koorunud ebarööviku kehaehitus on samasugune kui hilisemal astmel, puuduvad ainult okkakesed kehal, mis iseloomustavad kõiki pärastisi astmeid.

Mõned päevad pärast munast koorumist tuleb esimene kestumine. Peakapsel lõhkeb kaht õmblust mööda nii, et see jaguneb kolme lappi, ning ebaröövikul võimaldub välja ronida vanast

kestast. Uus peakapsel on algul hele-roheline, tumeneb aga juba mõne tunni vältel. Kehavärvus jääb muutumatuks. Pärast esimest kestumist saab ebaröövik juba välimuse, mille juure ta jääb kõigiks söömaastmeiks. Pärastisel kestumisel tavaliselt eraldub ebaröövik seltskonnast ja läheb kahjustamata virvele, kus ta klammerdub tagasiibriga kõvasti ühe okka külge ja, pöördes ümber okka, ronib välja vanast kestast.

Viimne kestumine, isaseil 5-s ja emaseil 6-s, viib tuppe e. kookoni kudumistasmesse, milleks enamik ebaröövikuid läheb maapinda. Kuna emaseil on üks kestumisaste rohkem, siis saavutavad nad ka suurema pikkusmõõdu — keskmiselt 24,5 mm isaste 19,0 mm vastu. Pärast neljandat kestumist on isased ja emased veel võrdsete pikkustega — 19,0 mm.

Kookoniaste on juba suuresti erinev söömaastmeist. Selles astmes ta ei toitu enam, keha on kokku litsunud ja hulga väiksem kui viimises söömaastmes. Pikkuse vähenemine algas õigupoolest viimse kestumisega. Keskmised kookonite pikkused on isaseil 7,74 ja emaseil 9,88 mm (Schönwiese määrituste järgi). Okkakased, mis olid söömaastmete ajal kehal, puuduvad kookonis oleval ebaröövikul täiesti või on nii väikesed ja peened, et neid võib näha ainult erilise otsimisega. Täiesti erinev on ka värvus: pea on rohekas-pruunhall, silmad mustad, suuosad tumepruunid. Muu keha põhivärvus on helehallikasroheline, sageli mõne punakasviolette pistega; rinnajalad on pea värvusega, eesrindmik ei ole pigmenteeritud.

Reeglipäraselt asetsevad

kookonid

maas, ainult üksikuid võib leida männiokkailt ja neid on vaid 2—3%. Nende värvus on helehall, kuna pinnases, mis tavaliselt on ka veidi niiske, valmistatud kookonid evivad normaalselt pruuni värvuse.

Kookonite asetussügavus oleneb pinnase liigist ja taimkattest. Taimkatte puudumisel asetsevad kookonid kerges pinnases natuke sügavamal kui raskes, kõvas pinnases. Sügavus küünib 1—4

sm. Normaalselt kookonid lamavad, kuid väga kõva pealispinna tõttu võib leida ka püstiseisvaid kookoneid pinnase ülemistest kihtidest. On pinnas taimkatteta, siis asetsevad kookonid juurtekihi alumisel piiril või veidi allpool.

Valminud

vaablane

närib kookoni läbi nii, et ta saab ühe otsa kaanekujuliselt ära tõsta. Läbinäritud kohalt tundub kookon olevat pehmem. Väljatulev vaablane on kohe lennuvõimeline.

Kirjanduse andmeil ilmuvad vaablased septembri lõpul või oktoobri algul. 1938. a. suvel ilmusid punakad männivaablased Orava metskonnas juba augusti keskel, Kloostri metskonnas aga augusti lõpul ja septembri algul.

Osa kookoneid talvitub (ca 10%), neist ilmuvad vaablased alles järgmiseks sügiseks, kes ka alles siis munevad (Schönwiese).

Kahjustuse iseloom.

Normaalselt kahjustatakse harilikku mändi, kuid punaka männiokka-vaablase ebaröövikuid on leitud ka must-, veimuti-, mägi- ja seeditimändi kahjustamas.

Ebaröövikud alustavad söömist eelmiste aastate okkail ja ikka suure seltskonnaga koos. Kõige esimeses söömaastmes on kuni 10 tükki ühe okka kallal, pärastpoole vähem ja viimises söömaastmes on ainult 1—2 ebaröövikut ühel okkal. Noorte ebaröövikute (1. söömaaste) söömine on võrdlemisi kerge, pealispinnaline, laigukeste viisi närimine, mille juures jäävad söömata kohad, kuhu olid asetatud munad. Järgmises astmes süüakse okast juba kogu pikkuses, kuid keskssoon jääb söömata. Söömapilt, milles kesksooned, tavaliselt ka veel okkatipuga, on järele jäänud, on iseloomustav noortele ja keskealistele ebaröövikutele.

Pärast kolmandat kestumist järgneb tüübiline sööm, kus süüakse terve okas kuni aluseni, nii et ainult okkakontsund järele jäävad, mis ka varsti kuivavad. Samuti võtab ebarööviku väljaheide al-

les pärast 3. kestumist tüübilise rombilise kaju.

Nagu mainitud, söövad ebaröövikud seltskondlikult sama kasvu okkaid. On see paljaks söödud, siis rändab terve koloonia uuele oksale. Eelmiste aastate okkad ära söödud, võetakse ka noori *) ja paljaks söödud puul näritakse ka koort laiguti, mis meenutab männikärsakate närimist. Koorenärimine on mõnelgi juhtumil osutunud tunduvalt kahjulikumaks okaste söömisest. On puu või puuke paljaks söödud enne söömaastme lõpetamist, minnakse otsima uut maad mööda rännates, liitudes seejuures mõnel juhtumil (teest üle minnes) n.-ü. ketikujuliseks moodustuseks.

Kui ebaröovikute rahu rikkuda puudutamise või oksa liigutamise, siis nad tõstavad kõik korraga järsult pea ja esikeha kõrgemale ning muutuvad S-kujuliseks, lastes ühtlasi läbi suuavause välja vaigulõhnalist vedelikku.

Asjaolu, et punakal männivaablal on ainult üks põlvkond, mistõttu kahjustuse ohvriks langevad peamiselt eelmiste aastate okkad, kuna noored okkad enamikult säästetakse, vähendab ta kahjulikkust ning puude kuivamist ei põhjusta punaka männivaablase ebaröovikute kahjustus peagu kunagi. 1938. a. juuni lõpul oli rüüstatud männipuistute välimus küll väga vilets ning inetu, sest vanad okkad olid enamikult söödud ja noored olid jahedate ilmade tõttu vähe arenenud, mistõttu puud näisid raagusolevaina; hiljem, noorte okaste väljaarenemisega, paranes rüüstatud puistute ilme märgatavalt.

Tugev kahjustus võib teatud määral küll põhjustada puude juurekasvu vähenemist ning luua eeldusi teiste kahjurite, nagu säsiüraskite (*Blastophagus piniperda* ja *B. minor*), pihklaste (*Pissodes*

*) Mõned autorid, nagu Schönwiese, Vonhausen j. t., eitavad täiesti noorte okaste söömist. Autorite erinevad seisukohad saavad mõistetavaks, kui ollakse teadlik asjaolust, et sama kahjuriliigi arengukäigus ja tegevuses ilmneb märgatavaid erinevusi eri kohtadel ja aegadel. Seepärast oldagu ette valmistatud juhtumiks, kui ilmneb, et ka käesolevas ülevaates toodud seisukohad ei ühtu igal ajal ja kohal looduses nähtuga.

piniphilus, *P. notatus*, *P. pini*) ja Lääne-Eestis suure männi kooreüraski (*Ips sexdentatus*) paljunemiseks. Peale nende on männivaablaste kaaslasiks ja järelläijajaks vahel männiokkapahtsääsk (*Thecodiplosis brachyntera*), nagu meil praegu.

Kahjustatavate puistute iseloom.

Männivaablased kahjustavad meelsaimini hõredaid, kuni 30-a., latiealisi puistuid kehval pinnasel ja eriti päikeselistel aladel, nagu metsa lõunapoolsed servad ning lankide ja sihtide ääred. Kuid neid leitakse ka kuni 120-a. puistuis, kus eelistatakse enam-vähem vabalt seisvaid, väljaulatuva tipuga äärepuid. Nii kõlab üldjoontes õpperaamatuis antud männivaablaste poolt kahjustatavate puistute iseloomustus. Fr. Schönwiese (1935) mainib oma uurimuste põhjal, et punakas männivaablane võib kahjustada ka headel kasvukohtadel olevaid puid, ja hulgi paljunemise korral igas vanuseklassis.

Meil, nagu algul mainitud, on rüüste haaranud väga mitmesuguseid männipuistuid (Kloostri metšk. ca 100 ha V kl. mändi), mida kirjeldatakse eriuurimuses.

Männivaablaste massilist paljunemist soodustavad ja pidurdavad tegurid.

Männivaablased esinevad meil peagu alatiselt, pidevalt, päris loomupäraste nähtustena halvakasvulis, hõredais, päikeseküllaseis männinoorendikes, mis asetsevad kehvald liivapinnastel — nõmmedel, sooservadel, kuivendatud soodel-rabadel, ilma et nad tõmbaksid endale erilist tähelepanu. Massilise paljunemise eeltingimuseks, nagu paljude teistegi kahjurite juures, on soodus ilmastik. Ilmastiku mõju on mõduandev punaka männivaablase paljunemisel õigupoolest kahel ajal: sügisel munemisel ja kevadel noorte ebaröovikute munast ilmunisel. On neil aegadel, eriti aga munemise ajal, ilusad, s. o. kuivad ja soojad, ilmad, ja kui see kordub paar aastat järgemööda, siis ongi eeldusi rüüste algamiseks. On sü-

gisel või järgneval kevadel normaalsed ilmad, läheb rüüste tagasi, rääkimata eriti ebasoodsatest ilmadest. Munast koorunud noor ebaröövikuke on väga tundlik ilmastiku suhtes esimestel päevadel. Hiljem nad on väga vastupidavad niiskusele, külmale ja tuulele ning oskavad vajaduse korral hästi otsida varjulisi kohti puul.

Männivaablaste massilise paljunemisega käib kaasas ka nende parasiitide kii-

re paljunemine, kes evivad võrdlemisi suure osatähtsuse rüüsete tagasiminekul. Neist tähtsaimad on käovaablased. Ka hiired ja sipelgad võivad neist (eriti kookoneis olevaina) päris tunduva osa hävitada. Nende parasiitide arvele tuleks peamiselt kirjutada nähtus, et nii mõnedki metskondadest (Kloostri, Orava) toodud kookonite proovid andsid ainult 10—15% punakaid männivaablasi.

(Järgneb.)

Tarbematerjalide lühendamine

T. SIKKA

Möödunud aastal oli juba selle üle sõnavõtte. Kahjuks ei toonud need artiklid siiski täit selgust neile, kes on otse-seiks tüvede lühendajaks metsas. Ma mõtlen siin just keskmiste võimetega inimest ja mitte mõnd fenomenaalse mäluga arvudega „mängijat“, kes iga-suguses arvude rägastikus leiab alati selle õige. Eelmiste autorite vihjed ja näited on ju õiged ning head suuna näitamiseks otstarbeka lühenduse poole. Suunast üksi aga on liig vähe. Lühendajale tuleb anda kindel „raam“, mille piires ta toimiks eksimatult õigesti.

Ostja sihiks on võimalikult odavasti saada materjale, millest saaks valmistada suurimal hulgal suurima kasuprotsendiga produkte. Müüja sihiks seevastu on, et saada langetatavast puust võimalikult kõrge hind.

Imelikuna tundub aga nähtus, et meie suurim ülestöötaja ja materjalide müüja, A/S EMT, pole loonud täit selgust materjalide lühendamises suurima hinna saamise suunas. Seni on sellest küsimusest rohkem huvi tunnud ametnikud, kes lepingute tingimuste alusel materjale lühendavad või seda juhivad, olgugi et need pole otsesed tulu saajad, kui mitte arvestada mõningaid lisasid eritasude näol, sest lisatasu (palk) maksetakse tarbematerjalide tihumeetreilt, aga mitte nende hinnalt. Ergutajaks on siin nähtavasti olnud vaid üldise rahvamajanduse tulukus. A/S EMT-l tuleks püüda sinnapoole, et tulevikus, kui sõlmitakse mõni müügi-leping, ei saadetakse metskondadesse

üksi selle ärakirjad, vaid viimasega koos ka selgitus tabelite jne. näol, selle lepingu alusel langetatavast puust suurima hinna saamiseks. Oleks ka soovitatav, et müügilepingud sõlmitaks raie-tööde alguseks, aga mitte nii nagu seni.

Müügilepingute sõlmimise hilinemine toob esile ka säärase ebaloomuliku nähte, nagu see esines ka käesoleva kuukirja veergudel, et autor käsitab alles detsembrikuus möödunud majandus-aasta hindu!

Tahtsin siin tutvustada lühendajaid ja selle töö juhtijaid tabeliga, mis koostati Orajõe metskonnas kohe pärast A/S EMT 1938. a. lepingu nr. 60 ärakirja kättesaamist ja mis siis ka lühenduste juures tarvitusele võeti.

Praktikas on see tabel osutunud täiesti otstarbekohaseks, mille järgi lühendaja kerge vaevaga leiab kõige tulusama lühendusviisi. Järgnev tabel sisaldab endas kõik võimalikud juhtumid, samuti ka need, mis varem teiste autorite poolt on esile toodud. Koostatud on see massitabeli eeskujul, kus pole aga antud paku massi, vaid otse-selt selle hind. Tegelikel lühendajail tuleks tabel valmistada kaasaskandmise nõuete kohaselt, s. o. taskuformaadis ja trükituna paksule paberile, mis alati tarvitamise juures kauem püsiks.

Kasepakkude hinna tabelis, kui sellega lähemalt tutvuda, on näha järsk hinna tõus alates pikkusest 3,1 ja 4,2 m ning jämedusest 20 ja 25 sm, mis on tugipunktideks, mille poole lühendajal tuleb püüda. Eriti suur hinna tõus on

Viimase lühenduse juures on võidetud hinnas, võrreldes eelmistega, enam kui kaks krooni.

Samuti selgub tabelist, et pakud pikusega 6,88 m ja ladvamööduga 19 sm, kuid neid peaks kusagil leiduma, tuleks vähimalt enne ülesandmist poolitada, mida on sobiv teha järgmiselt: 6,88 m — 19 sm — hind 3,84 kr., sisaldab endas 5,48 m — 20 sm hinnaga 4,83 kr. + 1,38 m — 19 sm hinnaga 0,48 kr., kokku 5,31 kr. eest materjali 3,84 kr. asemel. Lepingu alusel võib valmistada ka pakke 5,48 m pikkuses, tingimusel, kui tarbepuitu pole teisiti võimalik otsarbekaht kasutada.

Kasepakkude juures esinevad järsud tõusud hinnas teatud pikkus- ja jämedusastmete ületamisel. Lepapakkude juures iseavastu piirab sordi ainult jämedusaste, mille tõttu ka tabel on lihtsam, samuti ka lühendaja töö. Pärast 23-sm jämeduse saavutamist on ükskõik, kui pika teeksime paku, ikkagi kuuluks ta I s. hulka. Alla 23-sm jämedust tuleb olla ettevaatlik pikemate pakkude val-

mistamisel, sest kindlasti võib ütelda, et 18 sm jämedune 6,78 m pikkune pakk, hinnaga 2,94 kr., sisaldab endas vähimalt kaks pakku: 3,38 m — 19 sm 2,20 kr. + 3,38 m — 18 sm 1,40 kr., kokku hinnaga 3,60 kr. Teiste sõnadega, see annab kahju 0,66 kr. Suurema koonega puu juures võib kahju olla veel suurem, sest esimese paku saab siis 20-sm ladvamööduga. Sama võib ütelda ka 20- ja 22-sm ladvamööduga pikemate pakkude kohta, sest ka need kindlasti sisaldavad endas kõrgemasse sorti kuuluvat puitu. Suurema koonega tüvedest ei tohiks IV, III ja II sordi pikemaid pakke üldse valmistada, sest lihemaina annavad nad kõrgemasse sorti kuuluvat puitu ja sellele vastavalt ka rohkem hinda.

Okaspuu lühendamiseks pole seni võimalust leida kõige otstarbekamat lühendamise viisi, kuni pole selgitatud palgi pikkusist olenev kasulikkuse protsent. Meie eksportmaterjale valmistavad lauatehased peaksid välja töötama kindlad nõuded ja protsentuaalse tululikkuse (hinna) saagimiseks kasutatavate pakide üle, nagu A/S. A. M. Luther'il on

Lepapakkude hinna tabel

Koostatud 1938. a. A/S EMT lepingu nr. 60 lepapakkude hindade alusel.

Paku pikkus meetrites	Ladva läbimõõt sentimeetrites														
	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	jne.
	Paku hind kroonides														
	IV sort		III sort		II sort		I sort								
1,74	—	—	—	—	—	—	2,24	2,56	2,88	2,88	3,20	3,52	3,84	4,16	
3,38	1,26	1,40	2,20	2,40	3,38	3,64	4,80	5,12	5,76	6,40	6,72	7,36	7,68	8,32	
4,08	1,54	1,68	2,60	3,00	4,16	4,68	6,08	6,72	7,36	8,00	8,32	8,96	9,60	10,24	
4,48	1,68	1,82	3,00	3,20	4,68	5,20	6,72	7,36	8,00	8,64	9,28	10,24	10,88	11,52	
5,08	1,96	2,10	3,40	3,80	5,46	5,98	8,00	8,64	9,28	10,24	10,88	11,84	12,48	13,44	
5,28	2,10	2,24	3,60	4,00	5,72	6,24	8,32	8,96	9,92	10,56	11,52	12,16	13,12	14,18	
5,68	2,24	2,52	3,80	4,20	6,24	6,76	8,96	9,92	10,56	11,52	12,48	13,44	14,40	15,36	
6,08	2,38	2,66	4,20	4,60	6,76	7,28	9,92	10,56	11,52	12,48	13,44	14,40	15,68	16,64	
6,48	2,66	2,94	4,60	5,00	7,28	7,80	10,56	11,52	12,48	13,44	14,40	15,68	16,64	17,92	
6,78	2,66	2,94	4,80	5,20	7,54	8,32	11,20	12,16	13,12	14,08	15,36	16,64	17,60	18,88	
	14 kr. tm.		20 kr. tm.		26 kr. tm.		32 kr. tm.								

koostatud lehtpuupakkude kohta. Seni on olnud ühesuguse jämedusega saepalkide hind üks ja sama, hoolimata nende pikkusest. Ometi on teada, et eri pikkusega palkidest ühesuguse tm arvu ja jämedusest oleneva sordi juures ei saada saagimisel samal hulgal ja samas väärtuses materjale. Lauatehaseis tulevat meil liig palju lühikesi laudu, nii et eksportlaudade keskmist nõutavat pikkust

on raske saavutada. Põhjuseks olevat see, et juba palgid on valesti lühendatud ja lauapraaker ei saavat enam kuidagi aidata. Seni on saepalgi sordi määratud ainult jämedus, kuna pikkus sellele ei avalda mingit mõju. Kas ei tuleks siin asuda hoopis vastupidisele seisukohale? Igal juhul on vajaline üldkasulikkuse seisukohalt väljudes siin luua kiiresti selgus.

Tugipuude kinnitamisest metsavirnadel

Kõigi virnmaterjalide pinu otsavaiade kinnitusviisidest esinesid meil metsas seni üldtarvitatavana kas sidumine pealispuu või hariliku alavitsa taolise väädi abil. Viimasel võttel, peamiselt küttepuude juures, keeratakse sideme otsad halgude vahele. Oluline oleks tähendada, et vaiade ühendamine pealispuudega, milleks tarvitatakse harilikult kallist paberipuu või propsiväärtusega puitu, on eriti ebaratsionaalne.

Sellast sisseraiatud hambaga jämedat sidepuud võib edukalt asendada lihtne peen kuuseoks või alusmetsast alati saadav 2—3 sm läbimõõduga mõni tikk või ka lehtpuuvits.

Nagu juuresolevail fotodel võib näha, on tugiteiba otsad sääraselt ühendatud. Otsavaiade lähedusse on paigutatud vastavate sisselõigetega kahest küljest õhemaks lõigatud — otste poolt järsult — sideoks, mis materjalide ülesladumisel pingule tõmbub.

Praktilisel käsitlusel võiks silmas pida, et oksa peenem ots oleks tugiteiba vastas kaheharuline, mis võimaldab kasutada eriti peeni sideoksi, külgedele takistushammaste sisselõikamiseta; tugiteiba otsi ei tarvitse sügavalt lõhestada, jätkub madalast tükkest, millele asetatakse lõikekohaga oks ja sisse lõpatakse. Soovi järgi võib sideoksa sügavale lüüa puust kiilu abil.

Selle võtte tarvitamine lihtsuselt, praktilisuselt, tugevuselt ja kasulikkuselt ei jäta midagi soovida, pealegi siis, kui arvesse võtta, et ülestöötatava massi kokkuhoid ulatub ligikaudu ühe protsendini.

Kuigi paljudes metstkondades mainitud kinnitamisviisi tarvitatakse tulemusrikkalt kui parimat, leidub siiski kohti, kus seda ei tunta.

E. O.

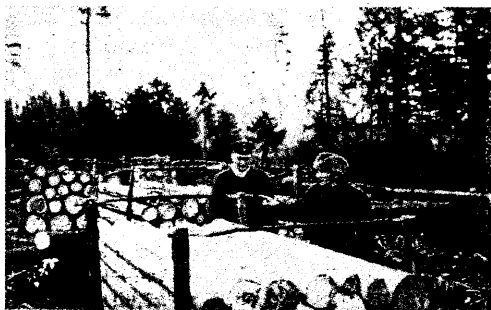

Foto E. Oks

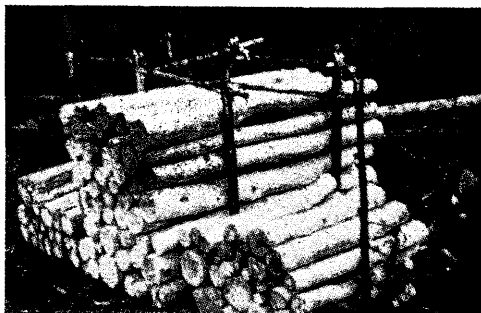

Foto E. Oks

Tugipuude kinnitamine Sutlema metstkonnas

Riigimetsateenijad ja „Eesti Mets“

Edg. Vester

„Eesti Mets“, kuigi see on ainuke metsanduslik kuukiri, ei ole võinud senini uhkustada eriti suurearvulise tellijaskonnaga. Oma ilmumise algaastail vähese tellijate arvu tõttu tuli kulude vähendamiseks kausta piirata, odavamad paberit tarvitada ja maksa vähem kaastöö eest. Järgnevail aastail katsetati veel mõningate uuendustega, kuid olukord oli visa paranema.

Tunduva paranemise „Eesti Metsa“ seisukorda tõi metsanduslike organisatsioonide üheks väljaandjaks ühinemine. Alates 1931. aastast liitusid „Eesti Metsa“ väljaandjaiks Eesti Metsateenijate Ühing, end. Eesti Metsaülemate Ühing, Akadeemiline Metsaselts ja Eesti Metsaühingute Liit. Selle reformiga muutus kuukirja rahaline külg kindlamaks, asjaajamine stabiilsemaks ja ka tellijate üldarv tõusis otsekohe 900 pealt 1200 peale. Rahalise külje kindlustamine mõjus silmanähtavalt kuukirja kausta suurenemisele, mis tõusis esialgselt 196 leheküljelt 320 leheküljele. Samuti paranes ka paber ja tõusid kaastöö eest maksetavad tasud.

1938. aasta lõpul otsustas Riigimetsateenijate Keskkogu juhatus likvideerunud Eesti Metsaülemate Ühingu asemel liituda meie ainukese metsandusliku kuukirja väljaandjatega, et ühiselt leida võimalusi kuukirja seisukorra parandamiseks ja lahendada selle sisu küsimus. Et saada laiemat ülevaadet, koguti andmeid kohapealseilt kogudelt ja ametkondadelt tellijate hulga ja mittetellimise põhjuste üle.

Neid andmeid analüüsisid ilmneb huvitavaid nähtusi, vaateid ja meeolusid. Kõigepealt üheks kurvaks nähtuseks tuleb pidada asjaolu, et metsaametkonnast ei ole üle $\frac{1}{3}$ „Eesti Metsa“ tellinud. 2095 isikust, kes kuulub riigimetsateenijate kogudesse, on kuukirjast huvitatud ja peab seda tellimisväärselt ainult 1218, millele tellijate üldarvu saamiseks tuleb veel juure arvata ca 200 eraisikut. See tellijate metsameeste arv on tähelepanuvääralt väike ja seetõttu tuleb lähemalt tungida selle nähtuse põhjusisse.

Saadud vastustest selgub, et mittetellimise peapõhjuseks on näidatud tellijate majanduslik olukord, millest tuleb järeldada, et praegune tellimishind Kr. 3.— on liig kõrge. Sel põhjusel tellib mitu ametnikku ühise lehe või jätab selle üldse tellimata. Nii on Purila metskonnast 17, Vihterpalust 9, Taageperast 11, Karulast 16, Erastverest 19, Petserist 12, Tapalt 19, Puurmanist 10, Vigalast 14, Tartust 15, Otepäält 16, Sagadist 19, Roosalt 19, Haapsalust 13, Piirsalust 10, Aakrest 20, Kohtlast 12, Iisakust 14, Taalist 11, Kilingist 12, Laiksaarest 15, Pollist 14, Tarvastust 14 ja Vastemõisast 14 kogude liiget eeltähendatud põhjusil jätnud kuukirja tellimata, kuna Kõnnu metskonna 16 liikme mittetellimise põhjused ei ole teada.

Teise küllalt olulise põhjusena on toodud kuukirja liialt akadeemiline sisu, raskepärane ja alametsateenijaile ebahuvitav aine. Seda rõhutatakse vastuseis, mis on saadud Rooküla, Anija, Sangaste, Valga, Väätsa, Orava, Kolu, Vigala, Aimla ja Adavere metskonnast ning osa Narva, Haapsalu, Rakvere, Puurmani ja Tartu kogude liikmete poolt.

Kolmanda põhjusena tähendatakse huviajapudust „Eesti Metsa“ lugemiseks. Seda asjaolu on märgitud Pärnu, Rakvere ja Tartu kogude vastuseis.

Neljandaks põhjuseks on Tartu kogu vastuses märgitud Voltveti Metsakooli Vilistlaskogu boikott (!), kuna „Eesti Metsa“ olevat korduvalt halvustavalt kirjutatud Voltveti metsakoolist ning pole avaldanud lõpetajate artikleid ja õiendusi.

Lubatagu mul esijoones eriti kinni naelutada seda viimast põhjust — boikotti korduvate Voltveti metsakooli halvustavate kirjutuste eest. Et siin olukord on mingisuguste arusaamatuste tõttu äärmiselt ebamäärases kujunenud, on selge, ja et küsimus tuleb kiire korras lahendada, on veelgi selgem meie ainukese kuukirja heakäigu nimel. See mittetellimise põhjus peab kaduma esimeses järjekorras.

Tellijate majanduslik olukord ei ole üldiselt hiilgav ja eriti suuri kulutusi kuukirja tellimiseks ei suudeta loomulikult teha. Kuid küsimuse lähemalt kaalumiseks annab põhjust suurem osa metskondade üksmeelne tellimine. Nii on kogu ametkond „Eesti Metsa“ tellinud Aegviidu, Rooküla, Loodi, Öisu, Kariste, Karksi, Jäärje, Lodja, Voltveti, Narva, Vairava, Permisküla, Pagari, Antsla, Purdi, Triigi, Huuksi, Kastre, Sõmerpalu, Vastseliina, Rava, Varangu, Rakke, Vändra, Käru, Sonda, Porkuni, Loobu, Kärevere, Põltsamaa ja Velise metskonnas. Ka nendes metskondades on väiksemalpalgalisi metsateenijaid ja ka nende palgamaade hulgas on viletsaid maid. Siin peab eriti toonitama aga nende ühistunnet ja arusaamist, et üheskoos tellides ja omast piskust „Eesti Metsale“ ohverdades aidatakse suuresti selle kuukirja heakäigule väga tänuväärselt kaasa. Kas ei peaks meie pere liikmed kõik üksmeelselt säärasele mõtlema?

Kuid ka selles küsimuses on Riigimetsateenijate Keskkogu asunud tegelikule lahendamisele, võimaldades kokkukohiu teel saadud erisummadest omalt poolt alandada aasta tellimishinda Kr. 3.— pealt 80 sendi võrra. Teiselt poolt loodab „Eesti Metsa“ toimetuse, et tellijate arvu suurenemine 300—400 isiku võrra annab iseenesest tellija pealt kulude kokkukohidu 20 sendi võrra. Seega saaks ühiste jõupingutustega Riigimetsateenijate Kogude liikmeskonnale „Eesti Metsa“ anda Kr. 2.— aasta tellimishinnaga. Pealegi tuleks see summa „Eesti Metsale“ tasuda kahes osas, s. o. Kr. 1.— korraga veebruar- ja augustikuu palgapäeval. Säärase madala tellimishinna ja soodustatud maksutingimuste juures ei tohiks ka madalama palgaastmega metsamehele oma aastasest põhipalgast vähem kui ühesajandiku kulu-

tamine „Eesti Metsa“ tellimiseks raskesti tekitada.

Teise mittetellimise põhjuse — liigakadeemilise sisu — kõrvaldamine oleme lugejaskonnast enesest. „Eesti Metsa“ tegevtoimetajaks olles oli nende ridade kirjutajal tihtigi väga raske kohapealseilt kaasametnikelt kaastööd hankida. Kuigi meie peres on liikmeid, kes võiksid kirjutada, ei ole nad end siiski kahjuks natukegi pingutanud. Seetõttu tuli igal võimalusel Voltveti metsakooli lõppaktustel, metsateenijate kongressidel ja kuukirjas enesemele tuletada kaastöö mitmekesistamise vajadust. Kuid olukord jäi praeguseni sääraseks, et „Eesti Metsa“ sisu peetakse ikkagi liigteaduslikuks, hoolimata pingutusist, mida kõik toimetajad on teinud.

Siinkohal lubatagu tuletada meele tabavat vanasõna: „Kus viga näed laita, seal tule ja aita.“ Olgu lugejaskonna kohuseks saata kohtadelt soovitud kaastööd või siis näidatagu teemad, mida soovitakse käsitletuina näha, et toimetuse saaks vastavate artiklite hankimiseks samme astuda.

Kolmanda põhjusena näidatud huvi ja ajapuudus peaks igal edasipüüdjal ja ennast arendada tahtval metsamehel kaduma, mille tõttu selle juures ei maksa pikemalt peatuda.

Lõpuks, kõike eeltoodud kokku võttes, jõuame otsusele, et kõik mittetellimise põhjused on täiesti kõrvaldatavad, kui selleks ainult head tahtmist oleks. Metsameeste pere üksmeelne koondumine „Eesti Metsa“ ümber kergendaks selle väljaandmist nii sisuliselt kui ka materiaalselt, sest siis on loota rohkem ja eriti mitmekesisemat kaastööd ning ka tellimishind alaneks soovitud määral. Omakorda oleks see suureks moraalseks toeks neile toimetuse liikmeile, kes praegu „Eesti Metsa“ väljaandmist korraldavad omal heal tahtmisel ja tasuta.

Veidi statistikat

Meil hakkab metsameeste peres kombeks saama, et arv 15 on esimeseks versta-postiks, millest möödumisel tehakse tagasivaateid kas üksiku metsa-

mehe või metsandusliku organisatsiooni tegevuse üle. Samal põhimõttel lubatagu mul esitada väike ülevaade metsameeste suurpäevade — Metsateadlaste

Päevade — kohta ja seda puhtstatistilisest seisukohast vaadatuna, et näha, kes ja kui suurel määral olid nende päevade kandjad ja tugisambad.

Kuna Akadeemiline Metsaselts pöördus metsateadlaste ja teiste loodust ning loodusteadust harrastavate isikute poole tavalise palvega Metsat. Päevade referaatide saamiseks, siis võib juba ette ütelda, et neid referaate saada ei olegi kerge. Ühed, kes juba on esinenud, ütlevad ära põhjusel, et nad on küllalt vaeva näinud, on oma töö teinud — tehku nüüd teised; teised aga ütlevad, et mis nüüd meie, las refereerivad need, kes juba varem seda teinud, neil rohkem kogemusi. See on põhjendamatu tagasihoidlikkus. Siis ei ole asjatu AMS-i juhtivate tegelaste kurtmine AMS-i peakoosolekul, et referaatide saamine on raske. Siin peaks küll meeletuleutama möödunud AMS-i peakoosolekul RMTalituse direktori poolt öeldud sõnu: „Igal metsamehel peaks niipalju materjali leiduma, et ta vähimalt ühe referaadi saaks koostada ja ette kanda; ka peaks tal aega olema referaadi koostamiseks, sest need referaadid ei pruugi olla teaduslikud traktaadid, vaid tavalised nähtused ja tähelepanekud. Tarvis ainult head tahet...“

Kui nüüd vaadelda Metsat. Päevade referentide nimestikku, siis selgub, et 15 M. Päeval on peetud kokku 140 referaati 53 isiku poolt, kelledest ainult 33 referenti olid meie metsamehed (riigi- ja erateenistuses). Kuna meie metsat. pere peaks olema üle 150 isiku, siis ei saa arvu 33 paljukuks pidada, sest neli viiendikku kogu perest ei ole hr. direktori soovi täitnud.

Täpsema pildi saamiseks toon kaks alljärgnevat tabelit.

Tabelite selgituseks olgu toodud, et tabelis nr. 1 üldine referentide arv 67 ei ühtu ülaltoodud arvuga 53, samuti ei ühtu ka tabelis nr. 2 toodud referentide arv nimetatud arvudega, ja seda põhjusel, et tabelites toodud liigituste aluseks on võetud referendi kutse (amet) referaadi pidamise ajal, mistõttu üks isik võis saada arvestatud mitmekordselt. Nii on P. Reim tabelis arvestatud üliõpilasena (mitmesug.), assistendina, metsaülemena jne.

Tabel nr. 1.
Üldine referaatide liigitus.

Referendi eriala:	Referentide arv	Referaatide arv
A. Metsamehed (metsateadl.):		
a) kodumaalased:		
1) ülikooli õppejõud	3	36
2) ülikooli assistendid	8	15
3) keskasutuse (RM ja MV) ametnikud	4	13
4) Riigi Metsatööst. ametn.	2	2
5) end. maakonna metsaülem.	3	3
6) end. ringk. revidendid	3	3
7) revid.-metsaülemad	3	4
8) metsaülemad	10	16
9) erus olevad metsam.	2	4
10) erateenistuses olevad mm.	2	3
11) kohata metsateadlased	2	2
12) mitmesugused	5	6
b) välismaalased	3	3
B. Mittemetsateadlased:		
1) ülikooli õppejõud	13	26
2) mitmesug. aladel teenivad	4	4
Kokku	67	140

Tabel nr. 2.
Metsameeste (metsateadlaste) poolt peetud referaatide liigitus.

Teenistuse ala	Referentide arv	Referaatide arv
1) riigi (ka RMT) teenistuses olevad	30	92
2) erus olevad	2	4
3) välismaalased	3	3
4) erateenistuses olevad	2	3
Kokku		102

Nagu näha tabelist, seisavad referaatide arvu poolest esikohal ülikooli õppejõud-professorid, eriti aga metsat. professorid. Siin peab lugupidamisega kviteerima, et neil härradel oma rohke töö tõttu aega ja tahtmist on jatkunud sääraseks kõrvaltöökaks ja et nad ei ole oma kogemusi ja teadmisi vaka alla pannud, vaid on neid kõigile teatavaks teinud. Ei saa madalalt hinnata ka ülikooli assistentide töid, kellede koosseis nii sagedasti muutus, aga kes siiski oma otsingute tulemusi on suutnud üldsusele avaldada. Kindlasti tuleb hinnata külalisi-metsateadlasi kui ka mittemetsateadlasi, kes oma küllaleiba üsna ohtrasti on Metsateadlaste Päevadel pakkunud, mõ-

ned neist isegi väga sagedasti ja väga suure menuga.

Ei saa mainimata jätta ka erus olevaid metsamehi, kes oma suurist kogemustist nooremaid on lasknud osa saada.

Kahjuks ei saa teiste ametialade kohta säärast kiitvat otsust anda. Kui vaadelda tabelit nr. 1, siis nähtub, et keskasutuses teenivate metsameeste poolt on küll 13 referaati ette kantud, kuid ainult 4 isiku poolt. Referaatide arvu suurendab asjaolu, et hr. Schabaki poolt on keskasutuse teenistuses olles üksi 9 referaati peetud. Arvu 4 ei saa aga keskasutuse kohta väga paljaks pidada. Saame täiesti aru, et keskasutuses on rohkesti tööd, kuid seal kergib ka rohkesti küsimusi, mille lahendamine on võimalik ainult keskasutuses teenivate isikute poolt. Siin oleks omal kohal tark piiblisõna, et kellele rohkem on antud, sellelt ka rohkem nõutakse. Sama peab ütlema revident-metsaülemate kohta, kes suhteliselt vähem on esinenud referaatidega kui metsaülemad. Kuigi viimased ei saa kiidelda

oma referaatide rohkusega, peaks rev.-metsaülemail kui vanemail ja suuremate kogemustega metsameestel ilkagi rohkem ütelda olema.

Kui vaadelda referaatide arvu, mis on peetud üksikute referentide poolt, siis seisab esikohal prof. A. Mathiesen 14 referaadiga. Sama võib ütelda ka prof. O. Danieli kohta, kelle poolt on ette kantud 9 referaati ja 5 avakõnet, mis sisuliselt olid iseseisvad referaadid. Neile järgneksid hrad Schabak — 11 referaati, dr. P. Reim — 11 referaati, dr. Veermets (Verberg) — 10 referaati ja K. Leius (Zolk) — 8 referaati. Teistel kõigil on 1—4 referaati.

Lõpuks tõendan, et allakirjutanu ei ole tahtnud eeltoodud ridadega kedagi maha teha, kuid statistilisel andmeil on alati see paha omadus, et nende kõrvuti- ja rittaseadmisel avaneb mõnikord sedagi, mida kuulda ega näha ei tahaks. Aga mida siiani tehtud ei ole, seda võib veel teha ja pidamata referaadid võib veel ette kanda.

V-et A.

Raienorm ja -kava talumetsas

V. Küng

Metsapidamine nagu iga teinegi majapidamisharu vajab pikemaajalist töökava ja plaanikindlat tegevust, et metsa üldseisukord ei halveneks, vaid isegi paraneks. Talumetsade seisukorra halvenemine või paranemine oleneb eeskätt sellest, kuidas metsaomanikud kohtlevad oma metsi. Kuna talvel on metsakasvatajate tähelepanu pöördunud peamiselt metsade kasutamisele, siis peatume raienormi määramise ja raiekava koostamise juures.

Ülenormi kasutuse ärahoidmiseks kui ka püsiva metsakasutuse võimaldamiseks on iga metsa majapidamisest tarviline määrata aastane kasutus ehk raienorm. Püsiv metsa kasutus on võimalik, kui iga-aastane kasutusnorm ei ületa metsa aastast juurekasvu. Mets on kapital, millest võime kasutada ainult selle aastast juurekasvu. Minnakse sellest üle, algab tagavara vähenemine.

Vähemates talumetsades esinevad sageli juhud, kus erakordsed nõudmised ehitamiste, rahaliste raskuste jne. puhul nõuavad ühekordset kasutamist suuremas ulatuses kui seda lubab aastane metsa juurekasv. Sellasel juhul peab järgnevail aastail kasutamine vähenema või isegi lakkama, kuni metsa tagavara on tõusnud endise määrani.

Metsaomanik, kes soovib raiuda metsast igal aastal puid, ilma et ta metsa ei laastaks, peab olema teadlik raienormist, mida mets suudab täita. Juhuslik ja kindla kavata raiumine ei võimalda püsivat ja alatist metsakasutust.

Metsa kasutusnorm määratakse kas pinna või massi järgi. Meie riigimetsades määratakse raienorm peamiselt pinna järgi ühenduses lageraiete teostamisega. Metsades, kus lageraiet ei teostata, on raienormi aluseks mitte metsaga kaetud pind, vaid mass.

Pinna järgi kasutusnormi juures tuleb raiumist korraldada nii, et igal aas-

tal tuleks raiumisele ühesuuruse pinnaga lank. Aastalangi suuruse saame kätte, kui jagame metsaga kaetud pindala metsa kasutuse aastaile ehk n.-n. raieringile.

Metsa või puu kasutusiga ehk raiering oleneb selle kasustuskõlvulisusest. Valgelepa haometsad annavad kõlvulist hagukütet 10—15-aastaselt, lehtpuu küttemetsad annavad 40—50-aastaselt parajad küttepuud, okaspuud ja tarbepuudeks kasvatatavad kõvad lehtpuud vajavad 70 kuni 100 aastat, et saada tarbepuudena kasutuskõlvuliseks. Siin toodud puude raieküpsused võivad kõikuda vastavalt sellele, kas puud kasvavad paremal või halvemal maal või kas nad tulevad tarvitusele peenemaina või jämedamaina.

Jagades metsaga kaetud pindala metsa raieringile ehk küpsusele saame aastalangi suuruse pinna järgi. On näiteks talundeil okaspuumetsa 12 ha, valgelepavõsa 3 ha, kusjuures okaspuu raieiga on 80 a. ja valgelepal 10 a., siis saame aastase kasutusnormi okaspuudele $12:80=0,15$ ha, valgelepale $3:10=0,3$ ha.

On metsa iseloom ja kasvutingimused enam-vähem ühtlased, siis on ka igal aastal pinnasuuruse järgi raiumisele tulevate metsaosade massid enam-vähem võrdsed. Esinevad äga lahakuminekuud metsa headuses, siis tuleb paremates metsaosades raielangi suurust vähendada ja halvemates seda vastavalt suurendada, et tasakaalustada raietele saadavaid metsamaterjalide hulki.

Pidev aastast aastasse kestev kasutus on mõeldav küttepuumetsade juures, kus talupidaja ise väikesed raiumisele tulevad metsaosad ära tarvitab. Tarbepuude juures on iga-aastane väikeste kvantumite turustamine tülikas. Siin võib lasta mööduda rea aastaid, kus metsas raiumisi ei teostata. Sobival konjunktuuril realiseeritakse mitme aasta kasutusnorm.

Raiete teostamine peab toimuma kindla järjekorra ja kava kohaselt.

Raiumisega alatakse ida- või põhjapoolsest metsaservast ja liigutakse lääne või lõuna poole. On sellaselt edasi liikudes raieringi lõpuks metsa raiumisega lääne- või lõunaserva välja jõutud, peab ida- või põhjaservas olema juba raieküps mets.

Harilikult oleneb raiesihitus sellest hädaohust, mille vastu raiekohta soovitakse kaitsta. Nii on meie okaspuumetsade kaitseks läänetuulte vastu raiesihitus valitud idast läände. Kevadised ja sügisesed puude tormiheited ja -murded, mis osalt on tingitud nendel aastaegadel suuremast maa niiskusest, on ühenduses peamiselt läänest puhuvate tuulte ja tormidega.

Lubamatu on alata raietega tuulepoolsest küljest. Läänepoolse tuulekindla metsaserva maharaiumisega võimaldame läänest puhuvatele tuultele juurepääsu puudeni, mis pole harjunud vaba seisuga. Kui varem tuultest kaitstud metsaosad satuvad tuulekindlate võode mahavõtmisega tuulte kätte, võib esineda metsas suurel arvul tuuleheiteid ja -murde.

Kuiva pinnasega okaspuumetsades valitakse raiesihitus põhjast lõunasse, raieistiku kaitseks kuivatava lõunapäikese vastu. Vana metsaga päikese eest varjatud kitsal raielangil hoidub parmini maa niiskus ja noorte puutaimede arenemine on paremini soodustatud.

Tegelikult ei saa ülalkirjeldatud raie-lankide järjestamise ja raiekorda mitte alati teostada talumetsades. Raie järjekorra määramisel oleme suuresti seotud metsa praeguse seisukorraga, kus, näiteks, kõige vanemad, seega kõige enne kasutamisele tulevad, metsaosad võivad asuda just lääneservas. Peale lankide järjestamise võib talumetsades tekitada raskusi lageraiete kava läbi viimine.

Osa talumetsi, peamiselt karjamaametsad, on mitmevanuselise koosseisuga ja hõredad. Sellastes mitmesuguse vanuse ja koosseisuga talumetsades võib tarvitada valikraiet, kus raiumisele võetakse raieküpsuks saanud puud, kuna alamõõdulised jäetakse kasvama.

Kasutusnormi määramine valikraie-metsas on kaunis raske. Väiksemates talumetsades võib määrata raiutava normi puude arvu järgi. Selleks loetakse raieküpsed ja küpseks saavad puud ära ja jagatakse aastaille, mille jooksul nad raiumisele tulevad.

Olgu näiteks okaspuude küpsuseaks määratud 80 aastat. Kui metsaosas leidub 60—80-aastasi puid 1200 tükki ja need tulevad raiumisele 20 a. jooksul, siis võib igal aastal raiuda $1200:20=60$ puud. 20 aasta pärast on nooremad puud juba saanud raieealiseks ja raie-norm tuleb määrata uuesti raieküpsete ja küpseks saavate puude lugemise ja-rele.

Valikraie viisi juures toimub puude raiumine kogu metsas, kusjuures puid võetakse välja ikas üksikult üle terve metsa või vähemate gruppidega sealt,

kus vana metsa alla on tekkimas noor elujõuline metsapõlv.

Peale küpse metsa raiumise tuleb metsamajapidamises teostada veel met-sakasvatuslikust seisukohast tarvilisi hooldusraieid, nagu noorte metsakul-tuuride ja loomulike uuenduste puhas-tamist vähese väärtusega lehtpuudest, tiheda latimetsa harvendamist, surnud, vigaste kui ka kiratsema hakanud ek-semplaride kõrvaldamist ja peapuulii-kide soodustamist.

On otstarbekohane, kui iga aasta kohta on määratud metsaosas, kus teos-tatakse vajalisi hooldustöid. Seega kindlustame igaks aastaks talumajapi-damises tarvilise peenema tarbemater-jali ja osalt ka küttematerjali saamise. Puude kasutamine, mis loomulikes olu-des kuivaksid ja mädaneksid, aitab tõs-ta metsa tulukust.

Talumetsamaterjalide müügist ja tehnilistest tingimustest

V. Mutt

Meie talumetsade müük on seni teos-tunud juhusest ja organiseerimatult. Kuna talumetsade omanikud enamikul juhtudel ei ole teadlikud müüdava met-sa väärtusest, on müüki del esinenud laialdaselt väärnähtusi, mis ka ajakir-janduses on leidnud käsitlemist.

Eesti Metsaühingute Liit on talumet-sade müüki del nõuande ja ühismüükide korraldamisega püüdnud neid väärnähtusi vältida, kuid see ei ole annud mai-nimisväärseid tulemusi. Üksi nõuandest metsamaterjalide müüki ks on olnud vähe, kuna puudus keskus, kus talunik oleks võinud materjale õiglase hinnaga müüa. Kuna talumetsad omavad suure osatähtsuse meie metsamajanduses, pidi arusaadavalt tulema pööre nende met-sade müüki korraldamises.

Põllutöökoda kui põllumeeste kutse-esindus võttis selle küsimuse läinud ke-vadel kõne alla. Põllutöökoja täiskogu koosolekul mainitud küsimuse kaalu-mise tulemusena esitas härra põllutöö-minister talumetsamaterjalide müüki korraldamise kava Vabariigi Valitsu-sele, missugune kava ka valitsuse poolt 8. juulil 1938. a. heaks kiideti. Selle kehtimahakanud Vabariigi Valitsuse

otsusega talumetsamaterjalide müüki korraldusega ei võitnud ainuüksi meie laialdane põllupidajaskond, vaid kogu meie rahvamajandus. Põllupidaja, saa-des oma metsast õiglasi hindu, ammu-tab endale sellest uut julgust metsara-jamise ja metsanduse osatähtsuse maha-pidamises suureneb tunduvalt.

Vabariigi Valitsuse otsusega maks-mapandud talumetsamaterjalide uue müügi korra kohaselt nõu ja juhatuse andmine põllupidajaile metsamaterja-lide turunõuete kohaselt ülestöötamises ja müüki le ettevalmistamises on pandud Eesti Metsaühingute Liidule, Riigimet-sade Talitusele ja Põllutöökojale.

Et talumetsa ülestöötamise tingimusi teha metsaomanikele kergemini kätte-saadavaks, trüki b Eesti Metsaühingute Liit neid eriväljaandena ja saadab met-saühinguile, metskondadele ja Põllutöö-koja metsandus- ja maatulunduskonsu-lentidele soovijaile tasuta levitamiseks. Metsa ülestöötamiseks lähemaid näpu-näiteid annavad võimaluse piirides met-saametnikud, kuna metsanduskonsulen-did omalt poolt täiel määral kaasa aita-vad.

Talu metsamaterjalide ostu keskuksiks on Eesti Metsa ja Tselluloosi aktsiaühing ja a/s. Eesti Metsatööstus kui riikliku kapitaliga töötavad ettevõtted.

Metsamaterjalide kokkuostu teostavad mainitud tööstusettevõtted kas vahetult ise või suurmetsaäride kaudu, mida a/s. Eesti Metsatööstus kui enamuse meie metsade ülestöötaja metsamaterjalidega varustab. Talumetsamaterjalide kokkuostu suhtes on a/s. Eesti Metsatööstusel suurmetsaäridega saavutatud vastav kokkulepe. Talupidajailt metsamaterjalide kokkuost on alanud ja seda teostavad:

a/s. Eesti Metsatööstus, kes ostab okaspuu-saepalkke.

Firma A. M. Luther ostab talupidajailt noteeritud hindadega kase- ja lepapakke.

Kaks suuremat metsaeksportööri — The Timber Company ja Gustav Virma — ostavad talupidajailt haavapakke.

A/s. Eesti Metsatööstuse poolt on välja töötatud talupidajailt müügiks pakutavate okaspuu-saepalkide kokkuostu üksikasjaline kord ning see kohalikele metsaülematele kui a/s. Eesti Metsatööstuse kohapealsele volinikele ja metsamaterjalide kokkuostjatele teatavaks tehtud.

Vabariigi Valitsuse otsuse kohaselt on põllutööministri poolt, kokkuleppel majandusministriga, ellu kutsutud komisjon, kelle ülesandeks on talumetsamaterjalide õiglase ja päevakohase turuhinna noteerimine. See komisjon peab koosolekuid vajaduse korral, et olemasolevail andmeil vastavate kalkulatsioonide põhjal tegeliku olukorra kohaselt noteerida metsamaterjalidele õiglased ja päevakohased turuhinnad. Need hinnad on maksavad seni, kuni püsib puuturul olukord, mis oli hindade noteerimisel, ja nad on kohustuslikud neile asutustele ja ettevõtetele, kelledele, nagu eespool toodud, on pandud või kes endale on võtnud kohustuse talupidajailt metsamaterjalide kokkuostmiseks. Talupidaja aga ei ole kohustatud oma metsamaterjale neile müüma. Ta võib neid müüa sellele, kes talle maksab kõrgeimat hinda.

Kuna a/s. Eesti Metsatööstus ostab metsamaterjale ainult talupidajailt, mitte vaheltkauplejailt, ja et talumetsa raiumine teostuks metsamajanduse põ-

himõtete kohaselt, toimetab metsanduskonsulent või kohalik metsaühingu usaldusmees talumetsa ülevaastust. Ülevaastuse teostaja varustab talumetsa omanikku ka töendusega, kuipalju ta üht või teist metsamaterjali võib müüa, et ta metsamajapidamise huvid selle all ei kannataks.

Et kõigil riigi metsaametnikel talupidajatele metsamaterjalide ülestöötamiseks igakülgselt nõu tuleb anda, on allpool teadmiseks toodud metsamaterjalide noteerimise komisjoni poolt kinnitatud tehnilised tingimused, sortimentsioon ja noteeritud hinnad.

Üldtingimused.

Laasimine. Tüved laasitakse okstest siledaks nii, et okste lõikepinnad oleksid ühel tasemel tüvekoore välispinnaga. Lehtpuupakkudel ei tohi okste laasimisel väliskoori rikkuda.

Oksad. Oksadeks loetakse tehniliste tingimuste mõttes ainult nähtavaid okski, millede läbimõõt tüvekoore välispinna tasemel on 0,5 sm ja enam; vähemaid okski ja kinnikasvanud okski, millede olemasolu ainult muhud ja koorekasvandid tunnistavad ning millised ei paljastu muhkude ja koorekasvandite tasandamisel materjali koore välispinna tasemeni, arvesse ei võeta. Oksade jämedus mõõdetakse läbilõike kohast lühema läbimõõdu järgi. Lehtpuupakkude tahumine vanjatud okste paljastamiseks ei ole lubatud.

Otsad. Otsad lõigatakse saega tasaseks võimalikult täisnurga all. Lõhestamata tarbimaterjalidel pole lubatud langetamisel või lühendamisel otsadesse tekkimud ning ja sisseraided, kui lõhestatud või sisseraidatud osa sügavus või äratulnud killu paksus on suurem kui 0,1 osa otsa lõikepinna läbimõõdust.

Kõverus. Kõverus mõõdetakse otsadevaheliselt sirgjoonelt täisnurga all. Kõverus ei tohi ületada tehnilistes tingimustes ettenähtud normi.

Pikkus. Pikkus mõõdetakse palkidel, postidel, lattidel ja lehtpuupakkudel täisdeetsimeetrites, poolkujud deetsimeetrid arvesse võtmata. Pikkus võib kõikuda ettenähtud normist üles- või allapoole: palkidel, postidel, lattidel ja lehtpuupakkudel kuni 3 sm ja teistel materjalidel kuni 1 sm. Materjalide keskmine pikkus teatava kokkuleppe järgi arutatakse kõigi selle kokkuleppe alusel ületavate vastuvõetavate materjalide kohta. Pikkuse ülemõõt määratakse kindlaks tehniliste eritingimustega.

Virmaterjalide pinude pikkust mõõdetakse nende otsatugede seasmiste külgede vahelt — pinu kõrguse keskkohalt rööbiti maapinnale — täpsusega 1% pinu pikkusest, pinudel pikkusega 10 m või rohkem — aga täpsusega 10 sm.

Jämedus. Jämedus mõõdetakse sentiimeetrites ümmarmaterjalil ladvapoolselt ot-

sast ilma kooreta ja nimelt metsas keskmise läbimõõdu kohalt, laoplatidel aga kitsamast ja laiemast kohast, jagades nende läbimõõdu te summa pooleks. Mõõtmisel ja jagamisel jäetakse arvesse võtmata sentimeetri osad 0,5 sm ja alla seda, osad üle 0,5 sm aga arvatakse tässentimeetriteks.

Küttepuude halgude pakkus mõõdetakse tüvepoolsest otsast koore alt.

Pinude kõrgus. Pinude kõrgus lõhestamata materjalidel mõõdetakse ristloodis maapinnale aluspuudelt kuni jooneni, mis asetseb pinu ülemise kihi palkude ¼ keskmise jämeduse võrra allpool ülemist pinda. Lõhestatud materjalid pinud loetakse pealt võimalikult tasased ja nende kõrgus mõõdetakse aluspuudelt pinu pealispinnani. Ebaühtlase kõrgusega laotud pinude kõrgus mõõdetakse pinude mõlemalt poolt iga 2 m tagant ja arvatakse keskmise kõrguse järgi.

Kaahanemise või kuivamise kahjude vältimiseks loetakse virmmaterjalid üles ülemõõduga kõrguse iga meetri kohta:

	Metsas	Laoplatstil
Toored koorimata paberipuud, kuusepakud ja propsid . . .	17 sm	15 sm
Toored kooritud paberipuud, kuusepakud ja propsid . . .	7	5
Kuivad kooritud paberipuud, kuusepakud ja propsid 2½	2½	2½
Koorega realiseeritavad tarbematerjalid ja toored küttepuud	12	5
Kooritud küttepuud	7	—
Kuivad küttepuud	2½	2½

Märkus — Kuivadeks materjalideks loetakse need, mis vähemalt ühe suve jooksul kuni 1. augustini on kuivanud.

Eritingimuste järgi kohuslikke ülemõõte materjalide mõõtmisel ja üleandmisel ei arvestata. Kui eritingimustes ülemõõte pole ette nähtud, kuulub olemasolev tegelik ülemõõt arvestamisele materjalide üleandmisel.

Prooviladumistel, milliseid teostatakse vajaduse järgi kuni 5% üleantavate materjalide kogusest, ei arvestata tekkivaid vahesid, kui need ei ületa 2% esialgsest kogusest, vastasel korral arvestatakse kogust prooviladumise andmete järgi. Prooviladumise kulud kannab see pool, kelle seisukoht osutub ekslikuks.

Eritingimused.

Okaspuu-saepalgid. Okaspuu-saepalgid valmistatakse tooretelt, tervelloomulistest ja mitte liiga oksliikkudest puudest; ilma tubaka- ja mäda-oksteta, ussiaukudeta ja südamemädata; võimalikult ühtlase koorega; astmevahedega 15 sm; pikkusega 4,0—8,5 m, 30-sm astmevahedega ja 8-sm tasuta pikkuse ülemõõduga iga palgi kohta, kusjuures palgi keskmine pikkus ei või olla alla 5,2 m.

Ühepoolne väheldane (mitte üle 1% palgi pikkusest) kõverus on lubatav.

Plokkpalgid (männi tüvepalgid). Plokkpalgid valmistatakse ainult männipuude tüveosadest (esimene palk kännust arvates), millel kärnu laienemine on 4—10 sm ulatuses; pikkusmõõdud võivad olla meetrilise, poolemeetrilise ja 20-sm astmevahedega

4,0—10,0 meetrini, kusjuures keskmine pikkus ei või langeda alla 5,5 m.

Plokkpalgid peavad olema tähdatoimelised, sirged, täiesti terved, oksamuhkudeta, värvivigadeta ja keerdkasvuta. I sordil peab ¾ osa palgist (arvates tüvest) olema ilma oksteta, kuna ladvapoolelt ¼ osal on lubatavad väikesed terved oksad; palkide jämedus on 30 sm ja enam.

II sordil on lubatavad terved väikesed oksad palgi ladva osas kuni poole pikkuseni; palkide alamjämedus ladvast on 30 sm.

Plokkpalkidel kõrvaldatakse pikkuse keskkohalt umbes 20 sm laiusest must- ja mähi-koor.

Välismaa liipripakud. Liipripakud pikkusega 2,60 ja 5,20 m ja alamjämedusega 27 sm valmistatakse tooretelt ja täiesti tervetest ilma lõhedeta männipuudest ajavahemikul 1. oktoobrist kuni 15. aprillini. Oksade arv palkkudel pole piiratud, kuid rööpatalla alla kuuluvas pakuosas (otsast arvates 40—70 sm vahel) ei ole oksad lubatud; samuti pole lubatud tubakaoksd.

Paberipuud. Paberipuud pikkusega 2,14 m ja 2,44 m ja ladva jämedusega (ilma kooreta) 10—14 sm valmistatakse tooretelt ja tervetest kuusepuudest; must koor ja vähemalt 30% männikoorest kõrvaldatakse; lubatav on kõverus kuni 2,5% paku pikkusest; vaigulohud, sissekasvanud koor, tõukude käigud puu sees ja liigne oksliikkus pole lubatavad. Palkkudel peavad mõlemad otsad olema saetud.

Kuusepakud. Kuusepakud valmistatakse samade tingimuste kohaselt nagu paberipuudki, ainult selle vahega, et ladva jämedus on 15 sm ja enam.

Propsid. Propsid pikkusega 2,44 m ja 2,14 m ja ladvaläbimõõduga ilma kooreta: männid 5—19 sm ja kuused 5—10 sm valmistatakse tooretelt ja tervetest männi- ja kuusepuudest, nad peavad olema sirged, tasaselt saetud otstega ja pealmisest mustast koores täielikult vabastatud; lubatavad on ühepoolne kõverus kuni 1% pikkusest ja puidu sinetus.

Sulfaatpuud valmistatakse männi- ja kuusepuudest pikkusega 2,44, 2,14 ja 1,00 m, ja ladva läbimõõduga 5 sm atates (ilma kooreta) laasitakse siledaks oksstest ja kõrvaldatakse kõik pealmine must koor ning vähemalt 75% männikoorest; nad võivad olla ümargused ja lõhestatud, kuid kõik motid jämedusega üle 35 sm peavad olema lõhestatud, lubatavad on puidu sinetamine ja oksliikkus, poolsurnud ning kõvadest ja terve iseloomuga metsakuivadest okaspuudest valmistatud puid ei või olla üle 10% üldkogusest; mäda ja pehastunud puit pole lubatav.

Vineeripakud valmistatakse värskelt rajutud tooretelt ja tervetest kaskedest ja sangleppadest. Nende valmistamisel on lubatavad:

a) kõverus — mitmekülgne, kuni 1,5% paku pikkusest, kusjuures juhtudel, kui paku keskosas esineb tingimustele mitte vastavaid oksid või kõverusi kuni 0,5 m pikkusest ja kui mõlemal pool kõrval on tingimustele vastav paku osa vähemalt

1,30 m pikkuses, valmistatakse pakke allpool tähendatud pikkusemõõtuades + vigase osa pikkus. Säärased pakud loetakse täisväärtuslikeks, kuid nende vastuvõtmisel arvatakse pakku üldpikkusest maha lubamata vigadega osa pikkus.

b) vesivõsud;

c) oksad — üksikud toored, läbimõõduga mitte üle 5 sm, kusjuures nende arv ei või ületada pakku pikkuse meetrite arvu, samuti kinnikasvanud oksad, mis ei paljastu oksamuhkude tasandamisel koore välispinna basemeni; pakkudel jämedusega 25 sm ja enam võib lubatud tooreste oksate hulgas olla ka kõvu musti oksa läbimõõduga kuni 5 sm.

d) ringlõhed pakkude otsades ja pruun või punane süda läbimõõdus:

pakkudel jämedusega kuni 19 sm — kuni 4 sm;
pakkudel jämedusega 20 kuni 24 sm — kuni pool pakku läbimõõdust, kusjuures puidu koorepoolne terve kiht peab jääma kitsamast kohast vähemalt 5 sm paksuseks;
pakkudel jämedusega 25 sm ja üle — peab koorepoolne terve puidukiht jääma kitsamast kohast vähemalt 8 sm paksuseks.

e) pakkude otsade enam-vähem keskkohas asetsev pehme-mäda süda läbimõõduga:

kasepakkudel jämedusega 20 kuni 24 sm — kuni 5 sm;
kasepakkudel jämedusega 25 sm ja enam — kuni 8 sm;
lepapakkudel jämedusega 23 sm ja enam — pehmemäda või õones süda kuni ½ pakuotsa läbimõõdust.

f) laigud, piki aastarõngaid — pakkudel jämedusega 20 sm ja rohkem, kusjuures laikudeks loetakse puidu värvi-vead kasvuringide vahel, mis on tekkinud varematal aastatel asetleitud mehaaniliste või putukate vigastuste tagajärjel.

g) sissekasvanud koor ja mäda jooned (mis nähtavad pakkude põiklõikes kõva-mäda plekina) väljaspool südamee värvi-vea piirkonda — pakkudel jämedusega 25 sm ja rohkem.

h) tuule ja päikese lõhed pakkude otsades — kerged pakuotsa mitte läbimõõtu läbistavad.

Pakud valmistatakse:

a) pikkusega:

kased — 1,30, 2,10, 2,70, 3,10, 3,60, 4,20 m ja edasi kuni 6,8 m, astmevahedega 20 sm ja 8 sm tasuta ülemõõduga iga pakku kohta;

lepad — 3,30, 4,00, 4,40, 4,80, 5,00, 5,20, 5,60, 6,00, 6,40 ja 6,70 m ja lisaks tasuta ülemõõtu 8 sm. Lepapakkusid ladvamõõduga 23 sm ja enam valmistatakse ka pikkusega 1,70 m + tasuta ülemõõtu 4 sm,

kuid neid võetakse vastu ainult raudteejaamades;

b) jämedusega:

ladvaotsast kitsamast kohast mõõtes: kased — 15 sm ja enam ning lepad 17 sm ja enam.

Haavapakud valmistatakse terve loomuga toorest puust pikkusega 2,2 m ja tasuta ülemõõduga 2 sm iga pakku kohta; erandina valmistatakse pakke pikkusega 1,3 m, 1,6 m, 1,9 m ja 2,5 m, kuid nende kogus ei või tõusta üle 15% valmistatavate pakkude üldkogusest. Pakkudel on lubatavad kerged, pakuotsa mitte diametraalselt läbimõõtu läbistavad, lõhed; mustad mädaoksad pole lubatavad. Pakud liigitatakse sortimentidesse järgmiselt:

I sort — pakud ladvaläbimõõduga 25 sm alates; lubatavad on: ühepoolne kõverus kuni 1% pakku pikkusest, terved või kuivad oksad läbimõõduga kuni 5 sm (1 oks pakku pikkuse iga meetri kohta, vaatamata nende asukohale), kontsentreeritud punane või sinine (mitte pehme-mäda) kõva süda ja ringlõhed pakkudel jämedusega 25—30 sm — kuni 7 sm ning pakkudel jämedusega üle 30 sm kuni 10 sm läbimõõduga.

II sort — vastab üldiselt I sordi nõuetele järgmiste erinevustega: pakkude ladvaläbimõõtu algab 23 sm; lubatud on: ühepoolne kõverus kuni 1½% pakku pikkusest, terved või kuivad oksad läbimõõduga kuni 5 sm (2 oksa pakku pikkuse iga meetri kohta, vaatamata nende asukohale) ja kontsentreeritud kõva punane või sinine süda kuni ¼ pakku otsa läbimõõdust, kuid mitte üle 12 sm.

III sort — pakud ladvaläbimõõduga 20 sm alates; lubatavad on ühe- või kahepoolne kõverus kuni 2,5% pakku pikkusest; kõva sinetus piiramata määral, kõva pruun või punane süda, ringlõhed kuni ¼ pakku vastava otsa läbimõõdust ja terved või kuivad oksad läbimõõduga kuni 5 sm (3 oksa pakku pikkuse iga meetri kohta, vaatamata nende asukohale), kusjuures pakkudel jämedusega 25 sm ja üle selle võib oksate hulgas ette tulla kuni 3 pehmemäda oksa läbimõõduga mitte üle 2,5 sm.

Pehmemäda süda on lubatav läbimõõdus kuni ¼ pakku vastava otsa läbimõõdust, kuid ainult pakkudel jämedusega 25 sm ja rohkem. Kõva pruuni või punase südamee, ringlõhede või pehmemäda läbimõõtu mõõdetakse nende laiemast kohast, arvesse võtmata pakku otsa keskpunkti.

Värtnapuud pikkusega 0,75 m, 0,85 m ja 1,25 m ning jämedusega 10 sm alates valmistatakse toonetest ja temetest kasepuudest ümmarguste, koorimata, lõhkumata ja võimalikult sirgete mottidena, kusjuures pole lubatavad otsa lõhed, sissekasvanud koor ja mädad ning kuivad oksad. Tooreid oksa läbimõõduga kuni 4 sm võib olla 2—3 tükkki pakku kohta. Lubatav on ka kõva punane süda läbimõõduga kuni 5 sm pakkudel jämedusega 18—19 sm, kuni 8 sm — pakkudel jämedusega 20—25 sm, kuni 10 sm — pakkudel

jämedusega 26—30 sm ja kuni 18 sm — pakudel jämedusega üle 30 sm.

Küttepuid valmistatakse halupikkusega 1. ja 2. sort: 50 ja 75 sm ning 3., 4. ja 5. sort — 50, 75 ja 100 sm.

Küttepuid liigitatakse sortidesse:

I sordi puud: Kased ja teised kõvad puuseltsid või nende segu; kõik puud lõhestatakse ja nimelt, motid läbimõelduga kuni 20 sm kaheks ja 21 sm allates neljaks haluks; halu paksuse alammääraks õhemast otsast on 3,5 sm, seejuures 3,5—7 sm paksusega halge ei või olla üle 25% pinu kogusest; punane ja sinine süda kui värivead on lubatavad.

II sordi puud: Sanglepad või nende segu I sordi puudega, kui viimaseid ei ole segus üle 10%, motid läbimõelduga 15—30 sm lõhestatakse kaheks ja jämedamad neljaks haluks; lõhestatud halu paksuse alammääraks on 3,5 sm.

Lõhestamata motte, välja arvatud kased, mis kõik kuuluvad lõhestamisele, ja lõhestatud halge paksusega 3,5—7 sm võib olla mitte üle 30% pinu kogusest, pehkjaid ehk pehkinud südametega puid võib II s. olla kuni 5% pinu kogusest.

III sordi puud: Okaspuud — ka metsakuivad — või jämedamad valged lepad või nende segu I ja II sordi puudega, kui viimaseid segus leidub mitte üle 10% kogusest;

väärtusega puud; nende puude hulgas leiduvad kasekaikad ja motid tütatakse kahest küljest nii, et iga jutt vähemalt kolmveerand moti või kaika pikkuses ulatuks läbi koore kuni puiduni; lõhestatud halu paksuse alammääraks on 1,5 sm ja timmarguse kaika miinimumlääbimõelduks 4 sm.

Hinnad.

Metsamaterjalide noteerimiskomisjoni poolt on niikauaks, kuni püsib puuturul praegune seisukord, noteeritud järgmised hinnad:

Saepalkide hind Tallinnas ja Pärnus A/S. Eesti Metsatööstuse laoplatsil:

Sortimendi nimetus	Jämedus	Hind
I	33 sm ja enam	Kr. 17.— tm
II	25—32 sm	„ 15.— „
III	17—24 sm	„ 14.— „
IV	13—16 sm	„ 12.— „

Plokkpalkide hind Tallinnas ja Pärnus A/S. Eesti Metsatööstuse laoplatsil on:

I sort kr. 33.— ja II sort kr. 29.— tm.

Kasevineerpakude hind on noteeritud raudtee ääres, mere-, parvetusjõgedes ja Peipsi järve kaldail:

Kasevineerpakud.

Liigi nimetus	P a k u		H i n d		M ä r k u s
	pikkus	jämedus	raudtee ääres ja merekaldail	parvetusjõgedes ja Peipsi järve kaldail	
I	4,20 m ja enam	25 sm ja enam	Kr. 26.— tm	Kr. 25.— tm	Veeteede ääres võetakse 1,30; 2,10 ja 2,70 m pikkusi pakke vastu ainult seal, kust on võimalik vedu lotjadega
II	— „ —	20—24 sm	„ 23.— tm	„ 22.— tm	
III	3,10 ja 3,6 m	20 sm ja enam	„ 20.— tm	„ 19.— tm	
IV	4,20 m ja enam	16—19 sm	„ 16.— tm	„ 15.— tm	
V	1,30; 2,10 ja 2,70 3,10 ja 3,60	16 sm ja enam 16—19 sm	„ 12.— tm	„ 11.— tm	

pehkjaid ja pehkinud südametega puid võib olla kuni 10% kogusest; kõik motid läbimõelduga 15—30 sm lõhestatakse kaheks ja jämedamad neljaks haluks; lõhestamata motte jämedusega 8—15 sm ei või olla üle 30% kogusest; halu paksuse alammäär on sama mis II sordil.

IV sordi puud: Pehmed lehtpuud (haab ja teised nimetatamata pehmed lehtpuu-seltsid); motid läbimõelduga 15—30 sm lõhestatakse kaheks ja jämedamad neljaks haluks; lõhestatud halu paksuse alammääraks on 3,5 sm; lõhestamata noddidele läbimõelduga 8—15 sm, milliseid ei või olla üle 30% pinu kogusest, aetakse peale igatüüpele 2 jutti nii, et need ulatuksid koorest läbi kuni puiduni; pehkjaid ja pehkinud südametega puid (ka okaspuid) võib olla IV sordis kuni 15% ja metsakuivi lehtpuud kuni 5% pinu kogusest.

V sordi puud: Kaikad jämedusega 4—7 sm (ühes arvatud), mädasüdametega puud, metsakuivad lehtpuud ja eelmistesse sortidesse mittekuuluvad, kuid küllaldase kütte-

lepvineerpakude hind raudteejaamades, Peipsi järve ja parvetusjõgedes kaldail on:

I sort (23 ja enam sm jäme)	Kr. 32.— tm
II „ (21—22 sm jäme)	„ 26.— „
III „ (19—20 sm jäme)	„ 20.— „
VI „ (17—18 sm jäme)	„ 14.— „

Haavapakudel on kõigil sortidel noteeritud ühine keskmine hind ja see on raudtee ääres ja merekaldail kr. 29,10 tm. Selle hinna saamiseks on nõutav, et sortimentide vahelkord vastaks A/S. Eesti Metsatööstuse haavapakude sortimendi vahelkorrale ja kvaliteedile.

Paberi- ja sulfaatpuude, kuusepakude, propside ja välismaa liipripakude hinnad jäid esialgu noteerimata, kuna turu seisukord õiglaste hindade noteerimiseks oli selgumata.

Värtnapuude nõudmine on väga piiratud, seepärast tuleb enne värtnapuude valmistamist ostjaga vastav ostu-müügileping sõlmida.

Toimetuse vastus „Märkmeid vormist“ autorile

Kuna teie poolt avaldatud mõtteid riigimetsateenijate vormi lõike ja riide kvaliteedi kohta on „E. M.“ mitmel korral juba käsitletud, siis toimetuse ei loe vajaliseks neid uuesti korrata. Silmas pidades seda, et kirjutuses on tõstetud esile asjaolusid, mis antud juhul puudutavad paljusid metsateenijaid, toimetuse tuginedes Riigimetsade Talituse seisukohtadele, toob vastusena alljärgnevat:

1. Parema kvaliteediga (kv. A) ülikonna vormiriiet on käesoleval aastal võimaldatud juuremaksuga vaid neile metsnikele, kes selleks soovi avaldavad. See on täiesti vabatahtlik asi ja seepärast ei ole võimalik teha mingisuguguseid muudatusi vormiriiete määru- ses ettenähtud kandmise tähtaegades, mis võib esile kutsuda täiesti põhjen- datud proteste.

Metsavahtidel ei ole ringkirjas ette nähtud parema kvaliteediga riide saa- mist juuremaksuga sel eeldusel, et see riie on igapäevaseks kandmiseks liig kallis ja metsavahi töö iseloomu tõttu ebapraktiline, olles määrdumise vastu märksa tundelisem kui kvaliteet „B“ riie. Ei saaks oletada, et praegu riigilt saadavate vormiriiete arvel oleks võimalus jätta üks komplekt pidumi- deks, sest ettenähtud kandetähtaja jooksul kulub vorm täiesti ära. Kui keegi metsavahtidest soovib muretseda endale tagavarakomplekti, siis jääb tal ainuke võimalus teha seda omal kulul, valides maitse ja rahatasku kohaselt kas „A“ või „B“ kvaliteediga riide. Ring- kirjaga on tahetud vastu tulla eriti nel- le metsnikele, kel on väljavaateid abi- metsaülemaks saamiseks, et sel juhul võimaldada vormiriiete ärakandmist.

2. Kvaliteet „A“ riide andmist riigi arvel metsnikele ei luba praegu kehtiv määrus. Määruse muutmist ei võimal- da aga vormivarustuseks lubatud kre- diit.

3. Piduvormiks lahtise lõikega kuue lubamine metsnikele ei näi olevat ots- tarbekas, sest aja jooksul ülikond vana- neb ning seda tuleb hakata kandma töö- vormina. See teeks vormiriietuse veelgi kirjumaaks, mis on vastolus ka autori arvamisega, kes leiab, et juba praeguse lõike juures on liialt palju erinevusi. Piduj- ja töövorm peaksid olema ühelõ- kelised. Arvestades metsnike ja metsa- vahtide töö iseloomu, eriti aga olukorda, milles neil tuleb töötada, on peetud prak- tilisemaks kinnise, s. o. püstkraega kuu- be. Pealeselle on veel eeldusi, et lahtise lõikega kuub töövormina mõjub halve- mini ka esteetiliselt, kui kandmise kor- raliikkus lonkab, eriti särgi või kaeluse suhtes.

4. Võrdlemisi suurena tunduv juure- maks kvaliteet „A“ riidele on tingitud sellest, et kavatsetakse hankida parema kvaliteediga riidet, s. o. riidet, mida kodu- maa riidetööstused valmistavad ohvit- seride vormiriiedeks ja missugusele kva- liteedile vastavaks loetakse riigimetsa- teenijate vormikirjelduse määru- ses kõr- gemate metsaametnike riidet (kv. A).

5. Tasuda juuremaksu osade kaupa ei saa Põllutööministeerium võimaldada. Küll aga oleks seda võimalik teha metsateenijate ühingu või kogu kaudu, hakates juba varakult, s. o. enne riide kättesaamist, osade kaupa tasuma riide hinda või makstes hiljem ühingu- le või kogule viimaste poolt riide eest välja- maksetud summa. Igal juhul jääks siin kohalikul kutseorganisatsioonil võima- lus abiks olla.

Vastuväiteid hra mag. rer. for. K. Salev'i artiklile

(Ilmunud „Eesti Metsa“ nr. 11 veergudel 1938. a.)

„Veel kord töökorraldusest raielankidel“.

Esitada oleksid järgmised vastulaused, ja nimelt:

1. Allakirjutanu pole sugugi eksiaryamisel Voltveti metskonna ülestöötamise tasude kõr-

gekspidamisest, sest kirjutab ju hra K. Salev (samuti Jänkimees „Uues Eestis“ nr. 317—1938. a. — „Metsameeste teadmiste lättel“), et ta on maksnud palkide ülestöötamise eest 1937/38. aastal 83 snt. pro tm. ühes uue töö- korralduse rakendamisega. Samal ajal mak-

seti Rāpinas vana töökorralduse juures pal- kide tm. keskmiselt 75 snt. ja lehtpuupakkude tm. 90 snt. Rāpina metskonnas valmistati 1937/38. a. palke 4009,80 tm., töötasuga 3040,57 kr. ja lehtpuupakke 2047,89 tm., tööta- suga 1870,90 kr. Jah, tõesti A/S. E. M. T. ringk. 10. sept. 1937. a. nr. 502/1 lubab maksa sellaseid kõrgeid tööhindu, kuid need on mõeldud ülemmääradena.

Nagu näha, saadakse Voltvetis õige palju palke, kuna aga lehtpuupakke ja küttepuid vahest vähesel hulgal.

Vististi kõik palgid veetakse Punapargi lauatehasesse, kuid kohalikule rahvale on müük vähene.

Rāpinas valitseb hoopis teine olukord. Nii valmistati 1937/38. aastal palke, lehtpuu- pakke, latte ja teibaid 6585,22 tm, sindlipakke, paberipuid ja sulfaate 3497,93 tm, küttepuid 9368,21 tm ja hagu 2936,85 tm. Niisiis on suur ülekaal virnmaterjali, ja eriti just kütte- puu, osas.

Rāpina metskonnas 1937/38. a. valmistatud materjali müük teostus järgmiselt: kohalikule rahvale 1240 tm palke, latte 317 tm, sindli- laastupakke 740 rm ja küttepuid 9972 rm; eraturule palke 380 tm ja Tartu A/S. E. M. T. lauatehasele palke 2389,80 tm. Tekib küsi- mus, kuidas saaks Rāpinas seda uut töökorrall- dust ellu viia. Arvatavasti tuleks kõik palgid ja pakud pikkuste ja lehtpuupakud sortide järgi virnadesse veeretada. See toiming lä- heks meile kaunis kulukaks, samuti tuleks langil ruumipuudus kätte.

Veeretaksime palgid virnadesse, tuleksid üksikud ostjad, kes paiskaksid meil kõik vir- nad segi, et kätte saada ostetud palke teata- vates pikkustes ja jämedustes. Mis kasu on siis kokkuveost? Võidakse ütelda, et jäetagu kohalikule rahvale müügiks teatavate lankide palgid. Kahjuks aga ei saa seda täiel määral teostada, sest kohaliku rahva nõudmine pal- kide järele on igal aastal erisooviline. Nii näiteks 1935/36. a. müüdi neile 671,10 tm. 1936/37. a. 1041,80 tm ja 1937/38. a. 1240 tm. Sama olukord valitseb ka eraostjaskonna nõuete suhtes. Veelgi halvem on see asjaolu, et rahvas ostab palke alati viimsel veerandil. Nende soove peame rahuldama. Ja arvesse võttes metsamaterjalide kõikuvaid turuhindu välismail osutub vahel kasulikumaks mater- jalide realiseerimine kohalikule rahvale.

2. Huvitaval viisil lähevad töölisel Rāpi- nas meelsamini töötama just küttepuid iseloo- muga lankides, sest allakirjutanu tähelepanekute ja arvestuste järgi teenivad töölisel seal päevas

enam kui palgimetsas. Rāpina palgimets on enamikult peeneline, kuna küttepuid koostisega puud, milleks siin peamiselt on kased ja haa- vad, on õige vanad ja jämedad, nii et ühest puust saadakse õige mitu rm. virnmaterjale.

Palkide ja pakude asetamine kändudele on ikkagi kergem töö kui nende veeretamine 3—4 m kaugustesse virnadesse: leidub käe- päraseid kände, samuti ei tarvitse kõiki palke ja pakke neile paigutada, piisab vaid nende tõstmisest üksteise tüvele. Omajagu takistab veeretamist veel kändude olemasolu; kui kõr- valdaksime viimased, siis läheks veeretamine libedasti. Ent kändude juurimine on seotud suurte kuludega.

3. Uue töökorralduse juures, kui kõik pal- gid pikkuste ja pakud sortide järgi eraldaksime, kuluks ikkagi tunduvalt rohkem aega üles- töötamisele kui vana korra järgi.

Seda teab ka allakirjutanu, et metsamater- jalist saadakse vaid siis täishind, kui see on õigeaegselt laoplatsidele koondatud. Kas aga uus töökorraldus seda võimaldab vanast pare- mini, see on veel küsimus. Jah, korraldatud materjale tahab iga vedaja meelsamini veda- da, selles pole kahtlust, kuid ega seepärast ometi keegi ülestöötamise ülekulutuse arvel odavamini vea.

Lühikese veokauguse juures vahest võidak- sime ajakulu, ent pikemal veol seda soodus- tust ei saa. Ei anna ka paremusi see, kui kasutaksime langil vedude juures ainult üht teed. Pideva veo puhul tee läheb auklikuks. lumi kattub sõnnikuga ja hõõrdub mustaks. On tarvis teeparandajaid, lumepildujaid jne., mis jällegi tõstab vedude niigi kalleid hindu. Kändudele tõstetud palkide ja pakude pu- hul saaks langile rajada mitu teed.

Arvesse võttes kõiki neid eespooltoodud kaalutlusi ei poolda allakirjutanu uut töökor- raldust sundkorraldusena üleriik- likus ulatuses. Missugune töökorraldus ühelegi metskonnale sobib, see olgu ikkagi kohapealsete tööjuhtide otsustada. Mis ühele on hea, see ei sobi kaugeltki kõigile. Küll võiks see vahest osaliselt rakendamisele tulla puhtpalgiilmelistes metskondades ja just seal, kust enamik palke üle antakse ja välja vee- takse oma lauatehaste tarbeks. Majanduslikku mõtlemisviisi pole allakirjutanu seni oma monopoliks pidanud, vaid see on igaühele vaba.

“Lõpuks palju tänu hra mag. rer. for. K. Salev’ile nii huvitava ja elulise küsimuse kirjutamise eest.

Täielise lugupidamisega

Aadu Karu.

Jahimajapidamisest

1918.—1938. a.

Nagu teada, olid endised mõisade omanikud enamikus kõik huvitatud jahindusest, mille arendamiseks ja korrashoiuks nad kulutasid iga aasta kenakesi summasid. Tol ajal olid ka metsad palju suuremad ja asustamata, mis võimaldas jahiloomadel ja -lindudel rahulikku sigimist. Jahispordi ala oli kujunenud mõisaomaniku ainuõiguseks. Ka neil juhtudel, kui metsakurudes asetsevad maalappe renditi või müüdi eestlastele, püüti jahipidamise õigus ikkagi endale jätta. Eriti pidasid nad silmas, et sellastesse kohtadesse ei satuks jahipidamisest huvitatud isikuid ega ka neid, kelledest kardeti, et nad edaspidi jahisporti harrastama hakkavad, või seesuguste isikutega läbi käisid.

Loomulikult olid eestlased kui maa-pärisrahvas mõisaomanike säärase talitusviisi pärast puudutatud, ja seda enam, et vabad eestlased vanasti meie laantes põlluharimise juures jahti pidasid, mis neil ka teataval määral kireks kujunes. Kitsendusi tehes tekkisidki salakütid — nii elukutselised kui ka asjaarmastajad.

Hiljem, sõja- ja revolutsioonipäevil, kui salaküttidele lisandusid veel röövkütid, eriti vene sõjaväeosade näol, kardeti metsloomade- ja -lindude täielist kadu meie metsadest. Enamikus kannatasid röövküttimise tagajärjel meie suuremad jahiloomad, nagu põdrad, metskitsed ja mõtused.

Ka Eesti Vabariigi algpäevil ei saadud neile nimetusväärset kaitset pakkuda, rääkimata veel nende toitmise korraldamisest. Riigimetsades keelati küll jahipidamine põtradele ja metskitsedele ja kitsendati ka jahipidamist teistele kasulikele jahiloomadele-lindudele, kuid see ei annud soovitud tulemusi jahimajapidamise arendamiseks, sest takistus, mis hädasti vaja-

sid kõrvaldamist, oli väga palju. Salaja röövküttimisest järelejäanud suuremate kasulike jahiloomade ja -lindude arvulisel kindlaksmääramisel 1925. a. selgus, et meie metsades elutses umbes ainult 25 põtra, 3800 metskitse ja 1000 mõtust. Tähtsaimaiks põhjusiks, mis nende jõudsat juurekasvu takistas, olid metsades ümberhulkuvad koerad ja kassid, liig pikad jahipidamise ajad ja kahjulike jahiloomade ja -lindude suurenenud arv.

Nende pahede kõrvaldamiseks asuti eeskätt uue ajakohase jahiseaduse väljatöötamisele. Samal ajal pandi maksma riigile kuuluvail maa-aladel ja veekogudel jahipidamise alal kindel kord. Isikud, kes soovisid riigimetsades jahti pidada, pidid maksvast korrast täpselt kinni pidama.

Riigimetsades jahialal maksvast korrast kõrvalekaldujatele või rikkujatele jahiluba ei uuendatud.

Metsaosades, kus sala- ja röövküttimisest oli järele jäänud põtru ja metskitsi, keelati igasugune jahipidamine. Säärased metsad määrati jahiloomade ja -lindude hoiu-metsadeks. Metsaosades, kus alatiselt elutsesid metskitsed ja asusid mõtuste pesitsemis- ja mänguplatsid, keelati hagijatega jahipidamine, et mitte häirida nende rahulikku sigimist ja pesitsemist.

Ka riigimetsa osade jahiõiguse rentimisel määrati teatav osa jahiloomade ja -lindude reservaadiks, kus jahiõiguse kasutaja oli kohustatud jahiloomade ja -lindude toitmise eest hoolitsema, neile kaitset korraldama ja kahjulikeks tunnistatud ulukeid, hulkuvaid koeri ja kasse hävitama. Jahipidamine säära-stes metsaosades kasulikeks tunnistatud ulukeile oli keelatud.

Jahiloomade ja -lindude hoiu-metsade pindala ületas 1929. a. 150.000 ha.

Röövlindude rohkuse tõttu tehti kõigile kohustuslikuks riigimetsades aasta-jahilubadega jahipidajaile või neile, kes riigi metsi jahipidamiseks rentisid, röövlindude hävitamine. Et riigi poolt jahimajanduse korraldamiseks ja arendamiseks määratud summad röövlindude hävitamise eest rahalise tasu maksmist ei võimaldanud ja need kuluisid peamiselt talviseks metsloomade toitlustamiseks, siis korraldati röövlindude hävitamiseks võistlusi, mis andsid väga häid tulemusi. Neil võistlustel hävitati meie metsadest igal aastal tuhandeid igasuguseid kahjulikke kullilisi ja teisi röövlindude. Võistluste auhindadeks olid peamiselt jahipidamise abinõud ja laskeriistad.

Üldiselt pöördi jahimajapidamise korraldamisele ja metsloomade toitlustamisele aasta-aastalt rohkem tähelepanu. Nii hakati kasvatama eeskätt jahihoiu metsadeks tunnustatud kohtades, metsasihtidel ja metsa sees kasutamata seisvatel maalapikestel, metsloomade toitlustamiseks loomakapsaid ja teisi loomadele toiduks kõlvulisi taimi. Asutati ka söödapõlde, kuhu külvati jaanirukist ja teisi vajalisi taimi. Üldiste tähelepanekute järele muutusid need metsloomad, keda seks kasvatatud taimedega talvel toideti, vastupidavamaks haiguste vastu. Neis rajoonides tuli ette ka vähem metsskitsede hukkamisi, eriti talvel sügava lumega. Metsaosades, kus metsskitsede toitlustamiseks kasutati vaid heinu, tuli metsskitsede hukkamisi talvel ette palju tihedamini; ka lõppes neid mõnel talvel rohkesti haiguste tagajärjel.

Samal ajal, kui talvisele metsloomade toitlustamisele pandi rõhku, võeti tarvitusele kõik abinõud ka salaküttide tõrjeks ning hulkuvate koerte ja kasside hävitamiseks.

Riigimetsaametnikele tehti ülesandeks, et nad energiliselt võitleksid salaküttimise vastu ja kõik võimalused nende tabamiseks ära kasutaksid. Samuti tehti metsaametnikele ülesandeks hulkuvate koerte ja kasside ning kahjulikuks tunnustatud kulliliste ja teiste röövlindude hävitamine.

Möödunud kümne aasta jooksul

(1927.—1937. a.) on metsaametnikud oma kohustused ka sel alal korralikult täitnud ja hävitanud mitmesuguseid kahjulikke linde ja kullilisi ning nende mune järgmiselt: hallvareid 78.065, harakaid 30.533, pasknääre 42.582, raudkulle 6.881, rabapistrikke 1.704, kanakulle 9.035, muid kulle 2.007, ronke 37.

Eespool näidatud arvul on metsaametnikud hävitanud jahimajandusele kahjulikke linde sundnormina. Pealeselle ei saa aga märkimata jätta, et igal aastal hävitavad nad hulgaliselt kanakulle, raudkulle, rabapistrikke ja kevadisel mõtuse mangu hooajal mangukoha ümbruses ka kassikulle rahalise preemia saamiseks. Nii on kolme viimase aasta jooksul, mil jahikapitalist maksetakse kaitsealuseks tunnustamata kulliliste hävitamise eest rahalist preemiat, metsaametnikud preemia saamiseks hävitanud 1828 kanakulli, 102 rabapistrikku, 1306 raudkulli ja 4 kassikulli. Arvestades seda, et peale metsaametnike on kohustatud röövlindude hävitama jahioiguse rentnikud ja teised jahisportlased, riigimetsa jahioiguse kasutajad ning jahiorganisatsioonide liikmeskonda kuuluvad jahisportlased, organisatsioonide poolt kindlaks määratud arvul, siis võib arvata, et vabariigi algusest senini hävitatud röövlindude arv tõuseb kahtlemata mitme saja tuhandeni.

Loomulikult omab säärane röövlindude massiline hävitamine jahimajapidamisele väga suure tähtsuse, sest hävitab ju iga üksik kulliline aasta jooksul meie metsadest hulga kasulikke jahilindude ja väiksemaid jahiloomi.

Peale laskeriistade, kulliraudade ja röövlindude pesade hävitamise kasutati röövlindude hävitamiseks väga heade tulemustega ühe meie riigi metsaametniku poolt konstrueeritud kullipüünist. Sama kullipüünis osutus ka eriliseks huviobjektiks Berliinis 1937. a. korraldatud rahvusvahelisel jahinäitusel. Püünise kasutamise tulemusest nähtub, et sellega on kolme viimase aasta jooksul ühes metsskonnas elusalt kinni püütud 207 kanakulli, 8 rabapistrikku ja 67 raudkulli, mis annab küllalt kujuka pildi meie metsades elutsevate röövlindude rohkusest.

1934. a. uue jahiseadusega kehtima- pandud jahikaitseaegade pikendamine, jahipidamise võimaluste piiramine ja salaküttimise eest määratavad suure- mad karistusnormid andsid juba ühe aasta jooksul häid tulemusi, mis näh- tub sellest, et 1933/1934. a. oli oma- volilisi jahipidamisi 262, kuid 1934/1935. a. vaid 188. Ka ei saa jätta märkimata, et jahiseaduse maksmahakkamise ajast on meie metsades elutse- vate jahiloomade ja -lindude arv pal- ju jõudsamalt kasvanud. Metsloomade ja -lindude arvulise suurenemise pea- põhjuseks on olnud kahtlemata nende eest hoolitsemine, sest võimaldavad ju jahikapitalis seks ettenähtud summad nende talvist toitlustamist ja kaitset paremini korraldada. Ka uue jahiseadu- sega maksmapandud mitmesugused kit- sendused jahipidamise ajal on seks väga palju kaasa aidanud. Samuti jahisaa- giga ja -saadustega kauplemise osaline keeld ja kauplemise juures sunduslik registrite pidamine pidurdab teata- vaise liikidesse kuuluvate jahiloomade ja -lindude laskmist. Eriti paistab see silma võrreldes 1933. a. talvel korral- datud metsloomade loendamisel saadud andmeid 1937. a. andmetega.

Üldise ülevaate riigimetsades elutse- vaist suuremaist metsloomadest annab meile iga üle aasta korraldataval mets- loomade loendamisel saadud andmete alusel koostatud tabel.

Tabelis on näidatud alatiselt teata- vasis metsaosades elunevad loomad. Peale alatiste loomade on veel läbikäi- vaid, keda tabelis pole näidatud:

Aastad	Põdrad	Metskitsed	Karud	Hundid	Ilvesed	Nugisad
1925. a.	24	3836	21	7	12	—
1927. a.	32	6619	15	2	12	163
1929. a.	50	7310	23	1	5	91
1931. a.	121	9505	18	—	2	62
1933. a.	136	9827	21	1	—	43
1935. a.	216	12564	25	—	7	55
1937. a.	222	17537	28	2	2	65

M ä r g e: Praegu meie metsades elu- nevate metsloomade arv on tegelikult suurem tabelis näidatud arvust, sest Riigimetsade Talitusel olevatest andme- test nähtub, et metsaametnike tähele-

panekute järgi on nende arv viimasel ajal veelgi tunduvalt suurenenud.

Juba 1931. a. talvel korraldatud metsloomade loendusel saadud and- meist selgus, et metskitsede arv riigi- metsades on niivõrd suurenenud ja nende seas leidub sääraseid vähemaid sokke, keda jahimajanduse huvides tu- leks nooremate seast kõrvaldada. Sama aasta sokulaske hooajal anti välja esi- mesed sokulaske eriload, arvult 49. Lasti vanemaid haigeid ja puudulikult arenenud sarvedega sokke, kes mets- kitsede juurekasvu takistasid ja noo- remaind sokke kitsedest oma riuku- sega eemale peletasid.

Aastate järgi on sokulaske lube välja antud järgmiselt:

1931. a.	49	sokule	
1932. a.	71	„	
1933. a.	80	„	
1934. a.	84	„	
1935. a.	270	„	(neist eramaadele 56 luba)
1936. a.	543	„	159 „
1937. a.	974	„	315 „
1938. a.	1624	„	596 „

Kokku: 3700 1126

Kolme viimase aasta lasketagajärge- dest nähtub, et lasta lubatud sokku- dest saadi kätte:

1936. a. riigimetsadest	176	ja eramaadelt	54	sokku
1937. a.	„	324	„	89 „
1938. a.	„	591	„	169 „

Kokku: 991 312

Lastud sokkudest jäi laskjaile kätte- saamatuks 87. Neist leiti osa metsa- ametnike poolt metsast lõppenult ja jäeti toiduks rebastele, kuna osa jäi täiesti leidmata.

Mõtuste laskmist hakati võimaldama soovijaile riigile kuuluvaist metsadest juba 1926. aastal. Mõtuste laskmist võimaldati ka enne jahiseaduse maks- mahakkamist erilubadega kevadel — mänguhooajal, alates 2. aprillist kuni 14. maini. Mõtuste laskmist võimal- dati säärastel mänguplatsidel, kus oli mängimas üle kolme mõtusekuuke ja kus laskmine jahimajapidamise huvidele ei olnud kahjulik.

Kuna mõtuste laskmine nõuab vilu- must ja jahilise hoolimatus võib män- gule mõjuda halvavalt, siis on laske- lubade andmisel välja kujunenud kin- del kord, mille järgi hoolimatuile jahi- listele, kes jahipidamise tingimusi täp- selt ei täida, järgneval mõtuste mängu

hooajal luba ei anta. Riigimetsas asuvaltel mõtuste mänguplatsidel mängivate mõtuste arvu suurenenemisest ja lastud mõtuste arvust annab ülevaate alljärgnev tabel.

Aasta	Mõtuste mänguplatside arv	Mängivate mõtuste arv	Lube laskmiseks välja antud	Lastud
1926	402	1404	149	80
1927	411	1736	140	76
1928	301	1810	179	90
1929	321	1533	248	109
1930	360	1690	297	99
1931	462	2061	226	148
1932	465	2102	410	159
1933	459	2176	286	162
1934	464	2080	292	159
1935	469	2171	340	188
1936	464	2221	318	233
1937	478	2344	391	297
1938	481	2435	425	291

Ka lastud mõtustest on jäänud iga aasta osa kätte saamata. Nii on kolme viimase aasta jooksul lastud 821 mõtusest jäänud jahilistel kätte saamata 717. Et maksva korra järgi on lubatud jahilisele lasta mõtuse suunas ainult üks lask, siis tuleb ette juhtumeid, et jahiline närviõtsedes laulvast mõtusest mööda laseb. Ka tuleb paratamatult ette juhtumeid, kus lastud mõtus haavatuna puu otsast maha langedes jooksuga mätaste vahele end ära peidab ja tihti ka jahilisele pimeduse tõttu jääb nägematuks ja kättesaamatuks.

Riigimetsades elutsevate mõtuste üldarv on tabelis näidatud arvust palju suurem, sest peale mängivate mõtuste on igal mänguplatsil veel noori mõtusekukki, kes seepärast mängida ei julge, et vanad kuked nad mänguplatsidelt eemale peletaksid.

Vabariigi algusest kuni senini on Riigimetsade Talitus võimaldanud ka karude laskmist. Nii on meie metsadest lastud neli vana ja kolm noort karu. Põtru on lastud eriloaga ainult üks, kuid salaküttimise ohvriks langeb neid igal aastal palju rohkem, hoolimata sellest, et omavolilisi põdralaskjaid karistatakse vangistusega kuni 1 aastani ja rahatrahviga kuni Kr. 1000.—.

Kahjulikest suuremaist jahiloomadest on lastud hunte kümme ümber,

kuna lastud ilveste arv tõuseb kah kümneni.

Jahimajanduse arendamise juures ei saa jätta märkimata hirvede kasvandust, millele pandi alus juba 1927. a. Algul muretseti neid ainult kaks ja nad pandi elama Saaremaa rannikul asuvalle Abruka saarele. Hiljem toodi nooremad hirved saarelt mandrile ja paigutati Pärnumaale Audru metskonda, kus neil on soodsamad elutsemis- ja sigimistingimused. Nende arv on seal tõusnud juba viieteistkümneni.

Ka kirjanduse alal on jahimajanduse arendamise mõttes palju korda saadetud. Riigimetsade Talituse poolt on kodumaa kulliliste tundmaõppimiseks välja antud „Kodumaa kullilised“, veekogudes ja roostikes pesitsevate lindude tundmaõppimiseks „Materjale Matsalu lahe linnustikust“ ja meil esinevate metsloomade-lindude elu-olu, kaitse ja jahipidamise viisidega tutvumiseks „Jahinduse käsiraamat“. Ka jahikoerte kasvatamise ja arendamise alal ilmunud käsiraamatu väljaandmiseks on Riigimetsade Talitus kaasa aidanud.

Üldiselt võib meie jahimajanduse arendamiseks tehtud tööle tagasi vaadata täielise rahuldustundega, ja seda enam, et meie jahimajanduse arendamiseks ja korraldamiseks ning jahimajanduse paremale tasemele tõstmiseks puudusid algul majanduslikud võimalused täiesti. Ka oli selle arendamisel igasuguseid teisi raskusi ja takistusi, millest aja jooksul aga saadi üle tänu energilisele jahimajanduse juhtimisele, mis on toimunud omal ajal välismaal suuri kogemusi saanud jahimehe-metsamehe poolt.

Lõppeks olgu tähendatud, et meie jahimajandus on leidnud täit tunnustust ka välismaal, mida tõendab 1937. a. Berliinis toimunud rahvusvahelise jahinäituse puhul Eesti väljapanekuile osutatud tähelepanu, kus saime väljapanekute eest kaks I kolm II, neli III auhinna ja ühe eriauhinna.

Ka annab tunnustust meie jahimajandusele asjaolu, et meie metsi on hakanud viimaseil aastail järjekindlalt külastama jahipidamise eesmärgil jahimehi välismaadelt. Eriti pakub neile huvi meie kevadine jaht mõtustele ja

tetredele. Huvi mõtuste mängude vastu näib välismaalastel eriti suur olevat, mis nähtub juba sellest, et mitmed jahimehed teada saades, et mõtuste mängu haripunkt on kätte jõudmas, kasutavad õigeaegseks kohalejõudmiseks lennuliine. Ka ei jäta vä-

lismaalased kevadel külastamata meie metsades leiduvaid suuremaid nepilenu kohti. Suvisest jahist pakub välismaalasilile huvi jaht sokkudele ja noortele lindudele — tetredele ja rabakanadele.

J. T-o.

Mõnd riigimetsateenijate laskevõistlustest

Viljandi kogu laskevõistlused peeti 24. sept. 1938. a. Heimtali laske tiiril. Võistlusil esinesid kõik kogusse kuuluvad metskonnad, arvult 10. Laskevõistlus korraldati Loodi rev.-metsa ülema poolt RMT laskevõistluste määruste kohaselt. Võistluse kavas oli: lahingulaskmine sõjapüssist (KL .303“) 200 meetrilt lamades käelt 5 ja põlvelt 3 lasku; punktilaskmine sõjapüssist 200 meetrilt 3 asendist à 5 lasku; väikekaliibrilisest püssist 50 meetrilt 3 asendist à 5 lasku; vabapüstolist 5 lasku (duell-laskmine) ja jahipüssist, kus igal laskuril tuli lasta 5-le tuville.

Iga metskond võistles lahingulaskmises 5-liikmelise meeskonnaga ja kõigil teistel aladel 3-liikmeliste meeskondadega, kusjuures meeskonna silmade summa otsustas metskondade järjekorra. Igale võistlusalale oli välja pandud nii RMT kui ka ümbruskonna seltskonna tegelaste poolt hulk väärtuslikke auhindu meeskondadele ja ka individuaalauhindu. Auhindade annetajale siinkohal suurim tänu!

Sõjapüssist punktilaskmises parimaks meeskonnaks osutus Kabala metsk. meeskond, kes võimalikust 450 silmast saavutas 279 silma, võites seega härra Johan Lõmpsi poolt annetatud hõbekapa, mida tuleb kaitsta kaks aastat järjest või 3 vaheldumisi.

Metskondade tulemused:

1. Kabala metsk.	— 279 silma
2. Loodi „	— 276 „
3. Kariste „	— 249 „

Individuaalselt tulid kohtadele:

1. V. Rõuk (Kabala)	— 107 silma
2. A. Melts (Loodi)	— 106 „
3. Toomet (Kabala)	— 99 „

Sõjapüssist lahingulaskmises parimaks meeskonnaks osutus Karksi metskonna meeskond, kes saavutas 800 võimalikust silmast 595 silma, võites seega härra Karl Ruubel'i rändauhinna — suure hõbekarika.

Metskondade tulemused:

1. Karksi metsk.	— 595 silma
2. Loodi „	— 515 „
3. Polli „	— 500 „
4. Aimla „	— 464 „
5. Kariste „	— 418 „

Individuaalselt tulid kohtadele:

1. A. Pastik (Loodi)	— 149 silma
2. J. Kaare (Karksi)	— 144 „
3. A. Must (Kõpu)	— 140 „
4. A. Leidemaa (Polli)	— 139 „
5. E. Tusti (õisu)	— 139 „

Väikekaliibriline püss.

Metskondade tulemused:

1. Loodi metsk.	— 342 s. võimalikust
2. Kabala „	— 327 „ 450
3. Kariste „	— 326 „

Individuaalselt tulid kohtadele:

1. A. Melts (Loodi)	— 130 silma
2. Toomet (Kabala)	— 125 „
3. A. Salev (Karksi)	— 119 „

Vabapüstol.

Metskondade tulemused:

1. Loodi metsk.	— 136 s. (võimal. 150)
2. Polli „	— 126 „
3. Kabala „	— 125 „

Individuaalselt tulid kohtadele:

1. A. Rõuk (Kabala) — 48 silma
2. A. Melts (Loodi) — 47 „
3. A. Leidemaa (Polli) 46 „

Jahipüü (5-liikmeline meeskond).

Metskondade tulemused:

1. Polli metstk. — 17 tabamust (võimal.
2. Loodi „ — 15 250 tuvist)
3. Aimla „ — 13

Individuaalselt tulid kohtadele:

1. J. Reilsoo (Polli) — 5 tabamust
2. E. Tusti (Õisu) — 4 „
3. E. Raap (Karksi) — 4 „

Meeskond võitis RMT poolt välja pandud rändauhinna — baromeetri.

Laskevõistlusi jälgis ka RMT inspektor major Ilves, kes võistluste lõppedes jagas välja esikohtadele tulnuile auhindad.

Mitmesuguseid teateid

Metsamaterjalide hinnad f-co laoplatz Tallinn.

(Tallinna Börsikomitee noteering).

14. XII 1938. a. 11. I 1939. a.

	Kr.	Kr.
Palgid — kuusk ja määnd tm	15—16	15—16
Kapp-palgid	33	30—33
Pakud: kuusk	rm —	—
määnd	—	—
Paberipuud	7,50—9,50	7,50—9,50
Toe puud	6	6—7
Pakud: kask	tm 16—30	16—30
lepp I s.	32	32
lepp II s.	18	18
haab I s.	35	35
haab II s	25	25
saar	20—3.)	18—30
tamm	—	—
Prussid	34—36	34—36
Saetud materjal + 25% laudu:		
kuusk u/s.	tm 34	35
kuusk IV s.	30	31
määnd u/s.	32,50	33,50
määnd IV s.	28,50	29,50
Kastilauad	50—60	50—60
Luuavarred	28—34	28—34
Krohvilistud	—	—
Liiapid	tk. 3	3

Tendents: detsembris vaikne, jaanuaris — veidi elavam.

Muudatusi riigimetsateenijate koosseisus 1938. a. viimasel veerandil

Ametisse nimetatud:

Gustav Poska — Kastre metstk. Valgma vahtk. metsavahi aj. k. t. 10. 8. s. a.

Senine Rake metstk. Lasinurme vahtk. metsavaht Viktor Jauram sama metstk. II järgu metsniku ajut. k. t. 1. 9. s. a.

Aleksander Poopuu — Kuressaare metstk. Karunõmme vahtk. m/vahiks, 1. 8. s. a.

Hugo Sikk — Puurmani metstk. Kivimurru vahtk. m/v. aj. k. t. 16. 9. s. a.

Senine lisaku metstk. metsnik Rudolf Lunden Märjamaa metstk. abimetsaülema aj. k. t. 1. 10. s. a.

Senine Aakre metstk. metsavaht Elmar Kütt — Antsla metstk. metsniku aj. k. t. 1. 10. s. a.

Leonhard Järvis — Ahja metstk. Laasi vahtk. metsavahiks 1. 10. s. a.

Senine Voltveti metstk. metsavaht Tiit Rajaste — Kloostri metstk. metsniku aj. k. t. 1. 10. s. a.

Senine Puurmani metstk. metsnik Viktor Kruglov — Kabala metstk. abimetsaülema aj. k. t. 1. 10. s. a.

Karl Varandi — Kärü metstk. II järgu metsniku aj. k. t. 8. 10. s. a.

Senine Ahja metstk. metsavaht Jaan Kängsepp — lisaku metstk. metsniku aj. k. t. 1. 10. s. a.

Aleksander Veelaid — Karjalasma metstk. II järgu metsniku aj. k. t. 1. 10. s. a.

Senine Valga metstk. metsavaht Otto Tomson — Kaiavere metstk. metsniku aj. k. t. 15. 10. s. a.

Voldemar Lindmets — Võru metstk. Kääpa vahtk m/v. 1. 10. s. a.

Oskar Velma — Valga metstk. Mõtuse vahtk. metsavahiks 7. 10. s. a.

Hans Avalo — Voltveti metstk. Kutja vahtk. metsavahiks 1. 10. s. a.

Paul Völl — Kaiavere metstk. Kivioja vahtk. metsavahiks 15. 10. s. a.

Ümber paigutatud:

Kärü metstk. metsnik August Virkoja — Puurmani metstk. metsnikuks 1. 10. s. a.

Kloostri metstk. II jsk. metsnik Aleksander Simson sama metstk. Kloostri vahtk. metsavahiks, omal palvel, 1. 10. s. a.

Antsla metsk. metsnik Ossia Leps — Otepää metsk. metsnikuks 1. 10. s. a.

Kaiavere metsk. metsnik Johannes Saar — Püssi metsk. metsnikuks 15. 10. s. a.

Kaiavere metsk. Kivioja vahtk. m/v. Karl Padar — Tarvastu metsk. Villemuse vahtk. metsavahiks 16. 10. s. a.

Karjalasma metsk. Lussu vahtk. m/v. Richard Varvas — Putkaste metsk. Kassari-Enge vahtk. m/v. 6. 10. s. a.

Tarvastu metsk. Villemuse vahtk. m/v. Are Saarma — Aakre metsk. Salu vahtk. m/v. 16. 10. s. a.

Teenistusest lahkunud ja riigimetsateenijate nimestikust kustutatud:

Kloostri metsk. Kloostri vahtk. metsavaht Jaan Allas, surma tõttu, 16. 8. s. a.

Kastre metsk. Valgma vahtk. m/v. Eduard Poska, parandamatu haiguse tõttu, 10. 8. s. a.

Puurmani metsk. Kivimurru vahtk. metsavaht Jaan Sikk, surma tõttu, 30. 8. s. a.

Kuressaare metsk. Sopi vahtk. m/v. Aleksander Poopuu 1. 6. s. a., omal palvel.

Saare metsk. Olevi vahtk. m/v. Aleksander Kool, surma tõttu, 25. 7. s. a.

Sonda metsk. Satso vahtk. m/v. August Tiinast, surma tõttu, 23. 9. s. a.

Karjalasma metsk. metsnik Vladimir Nelis, omal palvel, 1. 10. s. a.

Püssi metsk. metsnik Alfred Tera, omal palvel, 15. 10. s. a.

Võru metsk. Kääpa vahtk. m/v. Mihkel Hornits, parandamatu haiguse tõttu, 1. 10. s. a.

Peeter Hagu — Petseri metsk. Männiku vahtk. metsavahi aj. k. t., 11. 11. s. a.

Julius Reidolf — Kambja metsk. Lätikiüla vahtk. metsavahiks 1. 10. s. a.

Viktor Tõkke — Kärkla metsk. Kanapeeksi vahtk. m/v. aj. k. t., 4. 10. s. a.

Metsateadlane Sulev Kelder — Kaiavere metskonna revident-metsaülemaks 1. 11. s. a.

Heinrich Noor — Avinurme metsk. Linnanõmme vahtk. metsavahiks 1. 11. s. a.

Paul Soomets — Jõgeva metsk. Kaarepere vahtk. m/v. aj. k. t. 1. 11. s. a.

Harald Ehrlich — Väätša metsk. Aela vahtk. metsavahiks 1. 11. s. a.

Oskar Lauri — Roela metsk. Tudusilla vahtk. metsavahi aj. k. t. 1. 10. s. a.

Gustav Suub — Paasvere metsk. Poomi vahtk. metsavahiks 20. 10. s. a.

Arvid Pisa — Kärkla metsk. metsniku aj. k. t. 1. 11. s. a.

Raivo Vare — Sagadi metsk. metsniku aj. k. t. 1. 11. s. a.

U m b e r p a i g u t a t u d :

Vastemõisa metsk. metsaülem Harald Derrik Aakre metsk. metsaülemaks 1. 11. s. a.

Kaiavere metsk. revident-metsaülem Leonhard Obet — Vastemõisa metsk. rev.-metsaülemaks 1. 11. s. a.

Väätša metsk., Aela vahtk. m/v. Kristjan Kahre — Saare metsk. Olevi vahtk. metsavahiks 1. 11. s. a.

A m e t i s t v a b a s t a t u d j a n i m e k i r j a s t k u s t u t a t u d :

Petseri metsk. Männiku vahtk. metsavaht Ivan Gulov, parandamatu haiguse tõttu, 10. 10. s. a.

Putkaste metsk. Kassari-Enge vahtk. m/v. Alfred Helgand, omal palvel, 1. 10. s. a.

Avinurme metsk. Linnanõmme vahtk. m/v. Jüri Miilet, omal palvel, 1. 11. s. a.

Jõgeva metsk. Kaarepere vahtk. m/v. Enn Avasoo, omal palvel, 1. 11. s. a.

Jõhvi metsk. asjaajaja Frieda Laas, omal palvel, 1. 11. s. a.

Sagadi metsk. metsnik Jüri Tõldsepp, omal palvel, 15. 10. s. a.

Lodja metsk. metsnik Eduard Kõivumägi, omal palvel, 1. 11. s. a.

Küsimusi-vastuseid

Küsimus: Riigimetsa vahtkonda piiravad igast küljest eramaadest moodustatud jahipiirkonnad, kus tihti peetakse jahti. Sagedasti tulevad küttide hagiijad metsloomi taga ajades riigimetsa. Riigimetsas kestab tagaajamine mõnikord küllalt kaua, sest metsloomad ei taha riigimetsast väljuda. Kuidas talitada seesugustel juhtudel hagiijatega ja nende omanikega?

Vastus: Jahiseaduse § 26 järgi võivad maaomanikud, maavaldajad, maapidajad, jahirentnikud ja viimaste poolt selleks volitatud isikud neile kuuluvaile, nende valdamisel või kasutamisel olevatel maa-aladel kasse ja hulkuvaid koeri kinni pidada või surmata.

Missugune koer on hulkuv koer? Selle küsimuse kohta on seletuse annud Riigikohus oma otsuses 25/5. jaan./veebr. 1930. a. K. Nurme süüdistuse asjas R. N. S. § 153 järgi. See seletus on küll antud enne jahiseaduse kehtimahakkamist, kuid seda tuleb vaadata hilisema praktilise puudumisel kui autori-

teetsed seletust, seda enam, et jahiseadus ei määra hulkuva koera mõistet.

Nimetatud otsuses Riigikohtus omistab koera hulkuvaks tunnistamisel tähtsuse asjaolule, et koer on peremehe valitsusest lahkunud ja jookseb võõras metsas ilma peremeheta ümber. Mingit tähtsust pole Riigikohtu arvates asjaolul, kas koer on tuntud või mitte. Sellest seisukohast peab hulkuva koera tunnuseks pidama koera peremehe valitsusest lahkumist ja üksinda võõras metsas ümberrajumist.

Kui koer jahipidamisel metsloomi jälitades jahipidaja juurest lahkub ning viimane „valitsemise“ koera üle kaotab, tuleb koera pidada hulkuvaks koeraks jahiseaduse § 26 mõttes, kui koer satub võõrale maa-alale.

Seepärast peab jõudma otsusele, et riigimetsas küsimuses tähendatud juhul koeri võib surmata või kinni pidada.

Kui on tegemist väärtusliku ja haruldase koeraga, siis on täiesti lubatav hoiduda surmamisest. Niisugusel juhul tuleb katsuda koer kinni pidada ja peremehele üle anda hoiatusega, et korduvaül juhtudel koer lastakse maha; pole kinnipidamine teostatav, on soovitatav esimesel korral samuti hoiduda surmamisest ja avaldada hoiatus.

G. S.

Küsimus: Kolme kuu palga ja pensioni asjus.

Vastus: Riigiteenija (ka metsavahi) teenitusest vabastamisel parandamata haiguse tõttu ja summa korral (perekonnale) maksetakse edasi kolme kuu põhipalk. Põhipalga hulka ei kuulu vanadusetasu ega lasteabinaha. Vabastatud, samuti surnud riigiteenija perekond võib üldnormide kohaselt kolme kuu jooksul kasutada edasi riigiteenijal kasutada olnud riigikorterit. Erandina riigimetsateenijad peavad metsaseaduse § 131 alusel korteri vabastama ühe kuu jooksul.

Pensioni maksmine algab palgamaksmise lõppemise päevast.

A. A.

Uusi metsateadlasi

7. detsembril 1938. a. kaitses metsakorralduse kabineti abijõud Artur Hansen oma diplomitööd teemal „Mõõtmisviisidest olenevaid vigu palkide ja pakkude mahu määramisel“. Töö sisaldab üsna laiaulatuselise

ülevaate vastavast kirjandusest ja rohkesti mõõtmisandmestikkku. Töö ja kaitsmine tunnistati hea k. s. Töö toimus metsakorralduse kabineti juures.

Arvestades eksamite tulemusi ja diplomitööd põllumajandusteaduskond otsustas tunnistada A. Hanseni metsaosakonna lõpetanuks cum laude.

2) 12. detsembril 1938. a. kaitses Orava metsnik Albert Riis oma diplomitööd „Latipihklase kahjustus Ahja ja Erastvere metskondades“.

Töö ja kaitsmine tunnistati hea k. s. Töö toimus metsakasvatuse kabineti juures.

3) 12. detsembril 1938. a. kaitses Putkaste abimetsaülem Karl Tender oma diplomitööd „Kärda metskond ja selle majandamine“.

Töö ja kaitsmine tunnistati rahuldavaks.

Töö toimus metsakasvatuse kabineti juures.

Ivan Gulov

11. oktoobril l. a. lahkus Petseri metskonna Männiku vahtkonna metsavaht Ivan Gulov teenitusest vanaduse ja parandamata haiguse tõttu.

J. Gulov on sündinud 3. sept. 1878. a., hariduse

saanud Kulje algkoolis, on rahvuselt eestlane ja metsavahina teeninud alates 1. augustist 1913. a. kuni pensionile minekuni.

Saksa okupatsiooni ja Vene sõjavägede sissetungimise ajal Eesti territooriumile on metsavaht Gulov kalgjukindlalt püsinud oma ülesannete juures, mille tagajärjel tema valve all olev mets jäi rüüstamata.

Oma töös oli J. Gulov kohusetundlik ja heas läbisaamises oma kaasteenijatega.

Lahkujale annetati mälestusesemena kaasteenijate poolt väärtuslik kink.

Rahulikke vanadusepäevi ja parimat edu oma talu korraldamisel soovivad kaasteenijad.

Tellige aegsasti

1939. a. peale

„EESTI METS“

XIX aastakäik

Ainuke metsanduse ja jahinduse kuukiri

Metsamajandus, kutseala, jahindus, teateid
puuturgudelt jne.

Ilmub 1939. a. suurendatud kaustas,
parimate eriteadlaste kaastööl ja toimetusel

Tellimishind: aastas Kr. 3.50, poolaas-
tas Kr. 2. -. Riigimetsateenijatele ühis-
tellimiste puhul soodustatud hinnaga

Toimetus ja talitus: Tallinn, Lai t. 39/41, postkast 97. Posti jook-
sev arve nr. 155

KES TULEB LÄBI SULETUD UKSE?

Mitte kaubapakkuja, kellele peab avama ja kelle eest jääb uks fihi suletuks, vaid „PÄEVALEHT“. Tema tungib igasse majja, iseäi sinna, kus kõlistamise peale ei vastata

Kuid kuulutuste kaudu
«PÄEVALEHES»
on teil alati võimalus tutvustada
omi kaupu ostjaskonnale

Seepärast, KUULUTAJAD, kuulu-
tage Eesti loetavaimas ajalehes

„Päevalehes“

Kasvatuslikuks aluseks lastele on
«LASTE RÕÕM»